

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Součinnost krajské veterinární správy a integrovaného záchranného systému při řešení mimořádné události v souvislosti s průkazem vysoce patogenní influenzy v chovu drůbeže

Bakalářská práce

Vedoucí práce: MVDr. František Kouba

Autor: Jaromír Voldřich

V Českých Budějovicích 17. srpna 2009

ABSTRAKT

Cooperation of Regional Veterinary Authority and Integrated Rescue System under the crisis event of demonstration of highly pathogenic influenza in poultry breeding.

The thesis deals with a detailed analysis of the job responsibilities of the Regional Veterinary Administration and the Integrated Rescue System in dealing with a crisis event of the demonstration of a highly pathogenic influenza in the poultry-raising. In topics, the thesis is divided into three basic parts, which mutually overlap. The first part deals with the dangerous contagion by influenza of the poultry, associated risks and prevention. The second part deals with the distribution of competencies of individual units involved or acting during this crisis event. The third part integrates the procedure of units of the Integrated Rescue System and other involved bodies based on emergency plans and manuals. Compiled information and data then serve for the analysis of the whole system, which is established to solve this crisis event of occurrence of the hazardous infection. A pilot study on the intervention under the occurrence of the avian influenza in the poultry raising is performed to support the overall analysis. Subsequently, the thesis evaluates the cooperation of the Regional Veterinary Administration and the Integrated Rescue System and deals with risk factors of such cooperation including the risk factors when using the Integrated Rescue System as a whole. It presumes that the summarized facts and conclusions of this thesis will be utilized to eliminate the risk factors upon the intervention of the Integrated Rescue System units upon the occurrence of the avian influenza in the poultry raising.

This system of Bachelor's degree does not introduce this topic in a wider and professional scale. Therefore the thesis focuses on the collection of data and information available at IRS units and their subsequent sorting. This makes this thesis more understandable and easier to follow in the issue it deals with.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Součinnost krajské veterinární správy a integrovaného záchranného systému při řešení mimořádné události v souvislosti s průkazem vysoce patogenní influenzy v chovu drůbeže“ vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 17. srpna 2009

.....

Poděkování

Chci touto cestou poděkovat panu MVDr. Františku Koubovi, za odborné vedení při zpracování této bakalářské práce a své rodině za trpělivý přístup k mé osobě v období celého studia vysoké školy.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Uvedení do problematiky	9
1.1.1 Influenza – uvedení pojmu, základní data	11
1.1.2 Influenza – výskyt	13
1.1.3 Ochrana proti nákaze a šíření influenzy.....	15
1.1.4 Epidemie, Pandemie	16
1.1.5 Původci nákazy, doba trvání nákazy a s ní spojená opatření.....	16
1.2 Profylaxe proti nákaze H5N1	17
1.2.1 Zásady ochrany proti nákaze podle WHO	17
1.2.2 Profylaxe prostřednictvím antivirotik.....	19
1.2.3 Indikace antivirotik v rámci profylaxe	20
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA	22
2.1 Cíl práce	22
2.2 Hypotéza	22
3 METODIKA.....	23
4 VÝSLEDKY	24
4.1 Integrovaný záchranný systém	24
4.1.1 Mimořádná událost.....	25
4.1.2 Hasičský záchranný sbor kraje v Integrovaném záchranném systému	27
4.1.3 Postup zásahu v oblasti s influenzou drůbeže.....	28
4.1.4 Sekundární dopady v případě výskytu ptačí chřipky	31

4.1.5	<i>Státní /krajská/ veterinární správa .....</i>	33
4.2	<i>Postup orgánů veterinární správy po nahlášení výskytu ptačí chřipky .....</i>	35
4.2.1	<i>Opatření Státní (krajské) veterinární správy pro ochranné pásmo .....</i>	36
4.2.2	<i>Opatření Státní (krajské) veterinární správy pro pásmo dozoru .....</i>	38
4.2.3	<i>Opatření Státní (krajské) veterinární správy pro kraj s MÚ .....</i>	38
4.3	<i>Financování zásahu při mimořádné události .....</i>	39
4.3.1	<i>Náhrady právníkům a fyzickým osobám za pomoc a způsobené škody.....</i>	40
4.4	<i>Výsledek v rámci modelového příkladu.....</i>	41
4.4.1	<i>Základní informace pro modelový příklad.....</i>	41
4.5	<i>Schéma primární činnosti jednotlivých subjektů a tok informací v okamžiku oznámení podezření na nákazu ptačí chřipky.....</i>	42
4.5.1	<i>Soukromý veterinární lékař.....</i>	42
4.5.2	<i>Úřední veterinární lékař .....</i>	42
4.5.3	<i>Krajská veterinární správa .....</i>	44
4.5.4	<i>Státní veterinární správa.....</i>	44
4.6	<i>Schéma činnosti jednotlivých subjektů a tok informací v okamžiku oznámení potvrzení nákazy ptačí chřipkou .....</i>	45
4.6.1	<i>Krajská veterinární správa .....</i>	45
4.6.2	<i>Krizové centrum Státní veterinární správy ČR .....</i>	47
4.6.3	<i>Činnost místních složek IZS v rámci modelového příkladu .....</i>	47
4.6.4	<i>Národní referenční laboratoř .....</i>	48
4.6.5	<i>Státní veterinární správa.....</i>	49
4.6.6	<i>Zásah IZS .....</i>	50
5	DISKUSE	52

5.1	<i>Rizikové faktory zásahu při mimořádné události .....</i>	52
5.2	<i>Výčet hlavních kritických bodů činnosti IZS při řešení mimořádné události v souvislosti s průkazem vysoce patogenní influenza v chovu drůbeže.....</i>	55
6	ZÁVĚR	57
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
7.1	<i>Monografie .....</i>	59
7.2	<i>Články.....</i>	60
7.3	<i>Právní předpisy.....</i>	60
7.4	<i>Internetové zdroje.....</i>	61
8	KLÍČOVÁ SLOVA.....	63
9	SEZNAM ZKRATEK	64

ÚVOD

Práce na téma Součinnost krajské veterinární správy a Integrovaného záchranného systému při řešení mimořádné události v souvislosti s průkazem vysoce patogenní influenzy v chovu drůbeže se zabývá několika podtématy, jejichž poskládáním do pomyslné mozaiky dosáhneme cíle tématu této bakalářské práce v celistvé podobě tak, aby byla hodnotná a využitelná pro další studium a analýzu. Téma jsem si vybral, protože je velmi aktuální a Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) se s mimořádnými událostmi výskytu ptačí chřipky musí v toku času zabývat. Nákaza, kterou se konkrétně v práci zabývám, je v současnosti považována za jednu z nejrizikovějších a čísla odborníků ze Světová zdravotnická organizace (dále jen „WHO“), hovoří jasně. Následky, které ptačí chřipka může mít, by za splnění určitých podmínek mohly být horší než španělská chřipka na počátku 20. století. Ochranná opatření, která v této souvislosti musí být jasně dána a nekompromisně dodržována, se stále modelují, především proto, že nelze předurčit, jakým způsobem se bude ptačí chřipka dále šířit.

První část práce vysvětluje pojem ptačí chřipky, zabývá se jejími riziky v chovech drůbeže, v lidské populaci České republiky i celého světa. Krajská veterinární správa řeší nebezpečné nákazy podle míry a rozsahu rizik, které nákazy mohou přinést. Proto je třeba vysvětlit pojem ptačí chřipky do takových detailů, které znázorní a vyjasní kroky, které je nutné učinit při výskytu této nákazy. Vzhledem k tomu, že nemluvíme o nemoci, která se týká jen specifického území, naopak, je rizikem v globálním měřítku, může být velmi hodnotné pro tuto práci zabývat se v úvodu i pohledem z úhlu světového mínění a aktivit.

Součástí této práce je modelový příklad zásahu IZS ve vybrané oblasti Jihočeského kraje. Je pouze doplněním kapitoly o postupu zásahu při výskytu ptačí chřipky. Význam modelového příkladu spočívá především v analýze možných rizik a komplikací, které mohou při zásahu v kontaminované oblasti nastat.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Uvedení do problematiky

Krajská veterinární správa, není základní složkou IZS. Pokud ovšem dojde k výskytu nebezpečné nákazy u zvířat, vstupuje do systému IZS jako jedna z nepostradatelných složek při zásahu v kontaminované oblasti. Cílem této práce je analyzovat postupy IZS a Krajské veterinární správy pro Jihočeský kraj při výskytu ptačí chřipky u drůbeže v chovu a najít riziková místa v systému, případně navrhnout způsoby jejich eliminace. Práce vystihuje roli Krajské veterinární správy pro Jihočeský kraj v obecné formě. Kroky, které jednotlivé krajské veterinární správy v České republice (dále jen „ČR“) činí, se liší pouze v souvislosti s územním a dispozičním uspořádáním každého kraje. Princip zásahu proti nákaze ptačí chřipkou je však stejný. Krajské veterinární správy jsou napojeny na Informační systém Státní veterinární správy ČR a v tomto ohledu zaujímají totožnou roli v rámci zmíněného informačního systému.

Veterinární správa pro to, aby mohla konat v zájmu občanů, musí znát nejen veškerá známá rizika, která nemoc jako je ptačí chřipka přináší, musí provádět monitoring chovů drůbeže z hlediska zdravotního stavu a provádět kontrolu plnění protinákazových opatření namířených proti zavlečení nákazy do chovu. I tomuto tématu věnuje práce své místo, protože směřuje kroky a aktivity orgánů veterinární správy konkrétním směrem.

Vztah mezi Krajskou veterinární správou a Integrovaným záchranným systémem je definován platnými předpisy, zákony a vyhláškami, pohotovostními plány, atd. Integrovaný záchranný systém je systém, který ve své nehmotné podobě koordinuje činnosti několika odlišných složek. Zastřešovatelem je Ministerstvo vnitra ČR, které za IZS odpovídá. Lze konstatovat, že hlavní složkou IZS je Hasičský záchranný sbor (dále jen „HZS“), který při většině mimořádných událostech velí záchranným

a likvidačním pracím. Pro pochopení vztahu mezi Krajskou veterinární správou a Integrovaným záchranným systémem je bezpodmínečné vysvětlit celý systém IZS, na jakých principech funguje a co přináší s ohledem na mimořádné události. V problematice výskytu ptačí chřipky a úlohy Krajské veterinární správy pro Jihočeský kraj se není možné věnovat úzce tomuto tématu bez vysvětlení celého zásahu v oblasti výskytu nákazy, aniž by se zmínila úloha dalších složek IZS, jejichž přítomnost a zásah na místě výskytu ptačí chřipky je bezprostředně nutný.

Zásadní význam pro tuto práci má kapitola Postup zásahu při výskytu ptačí chřipky. Ambicí je shrnout podrobnosti a zároveň při zachování přehlednosti postup Integrovaného záchranného systému od chvíle, kdy je potvrzen a operačnímu středisku nahlášen výskyt ptačí chřipky. Tato kapitola inklinuje ke zpřístupnění pohledu na zásah v ohnisku nákazy z hlediska velitele zásahu, kterým většinou bývá příslušník HZS, nebo po dohodě úřední veterinární lékař. Tento princip vysvětlení a přiblížení role IZS při mimořádné události a aktivní roli od doby jejího ohlášení, je možné brát s rezervou, avšak dá se zároveň považovat za nejefektivnější možnost, jak se zabývat uvedeným tématem v rámci daného rozsahu této práce. Téma je bezpochyby velmi obsáhlé a lze se jím zabývat z několika úhlů pohledu, aniž by se ztratil kontakt s meritem celé problematiky způsobu, koordinace a taktiky při zásahu-likvidaci nebezpečné nákazy, která může ohrozit zdraví člověka.

Krajská veterinární správa má v systému IZS při mimořádné události - výskytu ptačí chřipky nezastupitelnou roli především ve stanovení mimořádných veterinárních opatření, ve zdravotní kontrole zvířat podezřelých z nakažení, v rámci zajištění veškerých bezpečnostních opatření, které s nebezpečnou nákazou souvisejí a musí se dodržovat. Krajská veterinární správa určuje způsob likvidace utracených zvířat a vyhodnocuje veškerá zdravotní rizika pro oblasti v nejbližším okolí vytčeného ohniska ptačí chřipky. Krajská veterinární správa úzce spolupracuje se všemi složkami IZS, které v oblasti působí tak, aby byla nápomocným článkem pro zajištění kontaminovaného místa a jeho likvidaci.

Nelze opominout způsob a zdroje financování všech nákladů spojených se záchrannými a likvidačními pracemi, které jsou v ohnisku nákazy nutné. Jde o zaplacení práce všech zúčastněných složek, materiálu, vybavení, následků škod, atd. I tento faktor je pro správné fungování systému nezbytný.

Metodou podrobné analýzy, ke které tato práce využívá zdroje ze zákonů, vyhlášek, pohotovostních plánů, operačních manuálů postupu jednotlivých složek IZS při zásahu, z informací jednotlivých složek IZS, atd.. Práce staví především na teoretických postupech, které jsou určeny jako pravidla, podle nichž se IZS a jeho složky mají řídit. Rizika, na které se v práci upozorní, vycházejí z teoretické části a budou podpořeny modelovým příkladem výskytu ptačí chřipky v Jihočeském kraji.

Podle dosavadních zkušeností a informací veřejně dostupných se dá předpokládat, že fungování IZS je založeno na takovém principu, který je přínosem pro součinnost více složek operujících při mimořádných a záchranných akcích. IZS byl chybějícím článkem v zásazích při mimořádných událostech. Nyní zajišťuje koordinaci jednotlivých složek, které jsou záchrannými a likvidačními pracemi dotčeny.

1.1.1 *Influenza – uvedení pojmu, základní data*

Influenza patří do čeledi Orthomyxoviridae. Virem ptačí chřipky jsou označeny všechny chřipkové viry, jejichž prvním hostitelem je pták. Nebezpečný virus ptačí chřipky je klasifikován typem A (influenza A, kmen H5N1). H5N1 je nebezpečný vzhledem k možnosti šíření pandemie. Virulence (schopnost organismu infikovat, Nový akademický slovník cizích slov, 854) podle typu chřipky není zcela směrodatná. Je odvislá od druhu hostitele, jeho imunitním systému i prostředím.¹

To znamená, že ne všechny viry H5N1 jsou vysoce patogenní. Nebezpečím, které všechny typy chřipek přináší, je jejich schopnost vytváření antigenních variací (antigen – látka pro daný organismus cizorodá, vzbuzující specifickou imunologickou odpověď, Nový akademický slovník cizích slov, 60), které protilátky proti běžným

---

¹ Státní veterinární správa České republiky. Poučení o nákaze. (online)
<http://www.svscr.cz/index.php?art=1515>, 15. duben 2009

chřipkovým virům nerozeznají. Při zkoumání genetické skladby viru bylo zjištěno, že všechny jeho součásti jsou ptačího původu, tedy že virus neobsahuje žádný lidský genetický potenciál.²

Přirozeným hostitelem ptačí chřipky je drůbež hrabavá a vodní, křepelky a bažanti. Nákaza u domácí drůbeže většinou probíhá po kontaktu s vodním ptactvem nebo s jejich produkty.

Ptáci nakažení influenzou vylučují viry převážně trusem a kapénkami při kašli a kýchání. Viry především v trusu dokážou přežít i týdny.³

Klinické příznaky jsou závislé na druhu postižených ptáků, věku a pohlaví. Vyznačují se především náhlým hromadným úhynem během jednoho až dvou dnů bez výraznějších příznaků, projevují se například poklesem snášky vajec (vejce mohou být deformovaná a mohou mít tenkou skořápku), lalůčky a hřebínky jsou cyanotické (pozn. promodralé, Akademický slovník cizích slov, 2005) s případnými krváceninami. Ptáci jsou žíznivější, nemají chuť k pohybu, hlavu mohou stáčet na záda, mohou mít dýchací potíže, ztrácí chuť, jsou otupělá, apatická, mají načepýřené peří.⁴

Mortalita se pohybuje od 50 – 100 % (některé zdroje uvádějí pouze 100 %). Influenza se potvrzuje a zkoumá ve specializovaných laboratořích.

Influenza drůbeže je přenosná na člověka přímým kontaktem s ní, ovšem pravděpodobnost nákazy je fakticky velmi nepatrná, dosud nebyla prokázána možnost přenosu influenzy z člověka na člověka. Nelze však vyloučit, že se v toku času objeví mutace influenzy, která bude agresivnější a přenosná. Člověk nemocný ptačí chřipkou trpí zánětem očních spojivek a respiračními potížemi. Riziková místa pro nákazu člověka jsou domácí chovy, ptačí útulky a stanice. K naze stačí kontakt s kontaminovanou klecí ptáků. Možnost nákazy či přenosu je rovněž kontaktem s trusem či kontaminovaným vzduchem ze stájí. Jako rizikové můžeme vyhodnotit

---

² Wikipedie. Otevřená encyklopedie. Ptačí chřipka. (online)

http://cs.wikipedia.org/wiki/Pta%C4%8D%C3%AD_ch%C5%99ipka, 10. duben 2009

³ Státní veterinární správa České republiky. Influenza drůbeže-poučení o naze. (online)

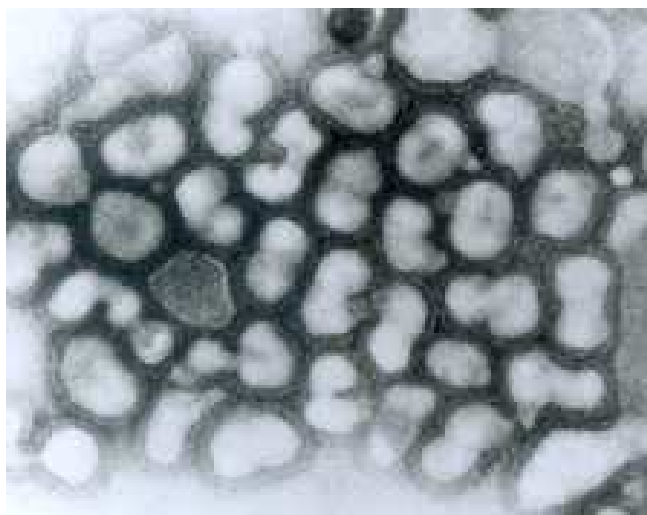
<http://www.svscr.cz/index.php?art=105%>, 10. březen 2009

⁴ Státní veterinární správa České republiky. Poučení o naze. (online)

<http://www.svscr.cz/index.php?art=1515>, 10. březen 2009

i činnosti jako je veterinární vyšetření a pitva, utrácení či likvidace drůbeže, odebírání vzorků postižené drůbeže, práce v diagnostických laboratořích a aktivity spojené se samotným zásahem na kontaminovaném místě.

Vařením se viry v drůbežím masu inaktivují a maso je pak zcela bezpečné.

*Obr. č. 1 Virus ptačí chřipky (HPAIV) pod elektronovým mikroskopem.*⁵

1.1.2 Influenza - výskyt

O onemocnění influenza, veřejně známé jako ptačí chřipka (dříve ptačí mor), víme od roku 1878 z místa zjištění ptačí chřipky, Itálie. O 50 let později se virus objevil znovu v Evropě a o dalších 50 let v Irsku a USA, kde musely být zlikvidovány milióny chovného ptactva.

V současnosti k nám bylo rozšířené z Asie, resp. Ruska, Mongolska a především z Číny, která byla dokonce nařčena z toho, že zamlčuje hromadný výskyt ptačí chřipky na svém území. První výskyt v současnosti byl zaznamenán v roce 2003 v Nizozemí, kde zemřel na následky ptačí chřipky jeden člověk, dále v Německu, kde muselo být zlikvidováno 14 miliónů zvířat. Dalším místem výskytu influenzy bylo v roce 2005

---

⁵ Wikipedie. Otevřená encyklopedie. Ptačí chřipka. (online)
http://cs.wikipedia.org/wiki/Pta%C4%8D%C3%AD_ch%C5%99ipka, 10. duben 2009

Rumunsko, Turecko, Velká Británie, Rusko, Malta, Chorvatsko. V roce 2006 bylo Turecko postiženou zemí, která eviduje mimo jiné další lidské oběti ptačí chřipky. V tomtéž roce, 27. 3., zaznamenala ptačí chřipku na vlastním území i Česká republika, konkrétně v Hluboké nad Vltavou. Poté došlo i k dalším výskytům, šlo téměř vždy o uhynulé labutě.⁶

Evropské země, u kterých byla v roce 2008 potvrzena ohniska ptačí chřipky			
Země	Typ viru	Druh	Datum potvrzení
Ukrajina	H5N1	Drůbež	16. 1. 2008
Švýcarsko	H5N1	Volně žijící ptáci	22. 2. 2008
Turecko	H5N1	Drůbež	21. 1. 2008
Velká Británie	H5N1	Volně žijící ptáci	10. 1. 2008
	H7N7	Drůbež	4. 6. 2008

Tab. 1 Evropské země s ohnisky ptačí chřipky potvrzenými v roce 2008.

Evropská unie ve snaze zamezit dalšímu šíření ptačí chřipky z Asie schválila na rok 2006 finanční injekci chudým asijským zemím jako podporu střednědobých a dlouhodobých plánů zabývajících se strukturálními problémy, mezi něž se řadí předcházení nákazy aviární influencí a vznikem dalších zoonóz (infekční choroba přenosná ze zvířete na člověka, Nový akademický slovník cizích slov, 869).

⁶ Wikipedie. Otevřená encyklopedie. Aktuální vývoj ptačí chřipky v Evropě. (online) http://cs.wikipedia.org/wiki/Pta%C4%8D%C3%AD_ch%20, 18. březen 2009

V červnu 2007 byl v Tisové, okrese Ústí nad Labem, zaznamenán první výskyt ptačí chřipky, který postihla chov drůbeže na území České republiky. O závažnosti onemocnění ptačí chřipkou svědčí i fakt, že v průběhu let 2005 a 2006 získala Státní veterinární správa České republiky (SVSCR) příspěvek Evropské komise na monitoring aviární influenzy 253 484,-Kč. V roce 2007 již v rámci programu pro sledování aviární influenzy v chovech drůbeže a u volně žijících ptáků získala 7 832 100,- Kč.⁷

1.1.3 Ochrana proti nákaze a šíření influenzy

Přísná ochranná opatření proti influenze existují z důvodu absence vakcíny, která by influenzu léčila. Dále způsobuje ekonomické problémy, jelikož napadá prakticky celé chovy drůbeže, které je potřeba po zjištění nákazy zlikvidovat. Může být riziková pro bezpečnost lidí, kteří pracují v zemědělství, v závodech pro zpracování masa a na jatkách.

Z hlediska Evropy jsou ptačí chřipkou nejvíce postižitelné země a oblasti, kudy vedou migrační cesty ptáků. Na celém světě registruje Světová zdravotnická organizace (WHO) přes 250 lidských obětí nákazy ptačí chřipky. Hygienici doporučují, při pobytu člověka v blízkosti oblasti s výskytem ptačí chřipky, aby došlo k dezinfekci oblečení a bot a vyvarování se kontaktu z drůbeží a ptactvem po dobu 8 dní.

Největším postrachem ptačí chřipky je epidemie a pandemie. WHO popisuje šest fází pandemie, kdy nejvyšší číslo znamená nejvyšší stupeň nebezpečí. Zdravotnické úřady používají třístupňovou škálu.⁸

---

⁷ Státní veterinární správa České republiky. Výskyt ptačí chřipky. (online) <http://www.svscr.cz/download.php?idx=2144>, 10. březen 2009

⁸ Světová zdravotnická organizace. Fáze pandemie. (online) <http://www.who.int/csr/disease/swineflu/en/index.html>, 10. březen 2009

1.1.4 Epidemie, Pandemie

Epidemie je hromadný výskyt infekčních onemocnění v určité oblasti a v určitém časovém období. Rozdíl s pojmem pandemie spočívá v tom, že pandemie nezná prostorové omezení.

V podmínkách tématu této práce se zmíním o pandemiích chřipky typu A. Na počátku 20. století zasáhla Španělská chřipka H1N1, která si vyžádala zhruba 50 miliónů obětí na životech po celém světě. V padesátých letech 20. století zabíjela Asijská chřipka H2N2, která stojí za 2 milióny lidských obětí a v šedesátých letech Hong Kong flu H3N2, který zabil 1 milión lidí a který se na kontinentu dodnes vyskytuje.⁹

Pandemie ptačí chřipky vznikne, pokud se objeví nová mutace chřipky, která se mezi lidmi ještě neobjevila. H5N1 má schopnost mutace a pokud by k ní došlo a byl by nakažlivý pro lidi, nešlo by už o ptačí virus ale o lidský chřipkový virus. Platí, že jsou pandemie chřipky způsobeny novými chřipkovými viry, které se adaptovaly na lidi.¹⁰

1.1.5 Původci nákazy, doba trvání nákazy a s ní spojená opatření

Původcem ptačí chřipky je vir, hostitelem je drůbež a jiné ptactvo. Nákaza se může šířit aerogenní cestou, dovozem ptactva ze zahraničí, nekontrolovaným přemísťováním zvířat a volně žijícím ptactvem. Svou roli může hrát při rozšíření nákazy i člověk. Podle současných studií může přenášet člověk influenzu drůbeže a jiného ptactva pasivně, tj. podáním nevhodného krmiva, špatným zacházením s krmivem, dopravními prostředky, používáním závadného vodního zdroje, atd.¹¹

---

⁹ Státní veterinární správa České republiky. Mutace chřipky. (online) <http://www.svscr.cz/index.php?art=042346>, 10. březen 2009

¹⁰ TŮMOVÁ, B. *Ptačí chřipka, Trvalá hrozba pandemie*. 1.vyd. Grada, 2008, 144s, ISBN-80-24719-86-3

¹¹ Světová zdravotnická organizace. Šíření aviární influenzy. (online) http://fvl.vfu.cz/export/aviarni-medicina-LS-2007/Aviarni_influenza-unor-2007.pdf, 25. březen 2009

O riziku nákazy a jejím včasném „zneškodnění“ rozhoduje několik faktorů. Nejdůležitějším z nich je pozdní diagnostika nebezpečné nákazy jak u chovů tak u volně žijících ptáků. Neznalost nebo nedodržování či podceňování vyhlášených opatření ze strany obyvatelstva a chovatelů může způsobit rozšíření nákazy ptačí chřipky do krizového stavu, tzv. epizootie a její případné rozšíření. Podobně nebezpečné jsou i neodborné či neakurátně a nedůsledně provedené zásahy složek záchranného systému. Nepříjemná situace nastane ve chvíli, kdy dojde k ohlášení nákazy ptačí chřipky ve velkochovech. K nákaze může dojít při výstavách, které mohou být příčinou rozšíření nákazy do více oblastí na sobě zcela nezávislých. Dalším faktorem je volný pohyb volně žijící zvěře a hlodavců v oblastech nákazy. Důležité je monitorovat situaci v zahraničí.

1.2 Profylaxe proti nákaze H5N1

1.2.1 Zásady ochrany proti nákaze podle WHO

WHO schválila obecné zásady ochrany proti nákaze a šíření influenzy. Vzhledem k tomu, že výzkumy této nemoci jsou svými výsledky teprve na samém počátku, nebyly doposud určeny specifické zásady ochrany proti nákaze a šíření influenzy.¹²

V prosinci 2005 vstoupily v platnost nové evropské zákony, jejichž cílem je zastavení šíření ptačí chřipky. Tato pravidla jsou závazná všem zemím v Evropě. Zákony stanovují povinnost humánně zlikvidovat všechno infikované ptactvo a opravňuje veterinární lékaře zakázat pohyb osob a zboží do a z uzavřených oblastí v okolí každé zjištěné infekce.¹³

---

¹² Světová zdravotnická organizace. Avian influenza frequently asked question. http://www.who.int/esr/disease/avian_influenza/avian_faqs/en/, 12. únor 2009

¹³ Evropská pravidla při výskytu ptačí chřipky. Výskyt ptačí chřipky. http://europa.eu/succes50/html/story_07_cs.html, 14. únor 2009

Základní filozofií ochrany proti nákaze influenzou je podle WHO omezení jejího výskytu u ptáků a kontrola ptáků a drůbeže. Na tuto zásadu ochrany navazuje minimalizace počtu lidí, kteří působí na kontaminovaných místech a podílejí se na likvidaci drůbeže.

Lidé, kteří jsou v kontaktu především s domácím chovem, by měli dodržovat základní ochranná a hygienická pravidla.

Dále je třeba důkladně zvážit technická opatření při likvidaci drůbeže. Nebezpečným faktorem nákazy člověka může být i zvíření prachu. Proto mezi opatření k bezpečné likvidaci drůbeže řadíme utrácení zvířat zaplňováním hal oxidem uhličitým. Evropský úřad pro bezpečnost potravin (dále jen „EFSA“) doporučuje umístit drůbež do vhodných kontejnerů nebo vyhrazených prostor budovy, obsahujících směs inertního plynu (argon, kyslík) s méně než 5% koncentrací.

K dalším možnostem řadíme navlhčování mrtvých ptáků jemným vodním aerosolem, či navlhčení povrchů před vlastním čištěním, mechanický sběr likvidace utrácených zvířat a samozřejmě je přeprava mrtvých ptáků a kontaminovaných materiálů v uzavřených kontejnerech.¹⁴

Organizační opatření se týká všech, kteří se dostanou do styku s potenciálně infikovanými ptáky a materiály. Jak složky IZS, které v místě zasahují, tak zaměstnavatelé by měli mít k dispozici seznam exponovaných pracovníků. Všichni musí vědět o příznacích nemoci, musí dodržovat veškeré nastavené způsoby ochrany proti přenosu nebezpečné nemoci a musí projít praktickým zácvikem. Profylaxi musí dodržovat všichni pracovníci, kteří se vyskytují v ohnisku nákazy či v oblasti podezřelé z nákazy influenzou. V těch případech, kdy se zjistí expozice oblasti ptačí chřipkou, je nutné, aby pracovníci prošli postexpoziční profylaxí.

Pracovníci musí během likvidace a pobytu v kontaminované oblasti používat adekvátní osobní ochranné prostředky a pomůcky. Jde o nepropustné rukavice na jedno použití nebo pryžové pracovní rukavice, které lze dezinfikovat, ochranný dýchací

---

¹⁴ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, *Operační manuál pro aviární influenzu*. Likvidace drůbeže zaplňováním hal. 2008. s.7/15

přístroj minimálně s filtrem 2, respirační roušku, bezpečnostní brýle s postranní ochranou, ochranný oděv nejlépe jednorázový, pokrývku hlavy, ochranné návleky na boty nebo holínky, které lze vydezinfikovat.¹⁵

K aplikacím antivirotik by mělo docházet pouze pod dohledem odborníka, lékaře. Je nutné zvážit jejich kvantitativní využívání, jelikož i přílišné využívání antivirotik může způsobit riziko vedlejších účinků, rozvoj rezistence původce na lék a další.

Samozřejmostí je monitorování pracovníků, kteří přišli do styku s infikovanou oblastí. U těchto pracovníků by mělo dojít k pravidelným zdravotním kontrolám. Každá osoba, která se pohybovala v oblasti s výskytem ptačí chřipky, by si měla pravidelně dvakrát denně po dobu cca 14 dní od posledního kontaktu s uvedenou oblastí měřit teplotu. Pokud se začnou objevovat známky kašle, dušnosti, pálení či svědění očí, měla by okamžitě vyhledat lékaře a omezit kontakty s okolím.

1.2.2 Profylaxe prostřednictvím antivirotik

WHO doporučuje vládám, aby zajistila zásoby antivirotik pro alespoň 25 % populace své země. Je nutno předeslat, že jde o profylaxi, která zamezuje množení virů v organismu a nezabraňuje infikování ptačí chřipkou. Vakcína proti ptačí chřipce v současnosti neexistuje. Vakcína proti H5N1 se teprve zkoumá.¹⁶

---

¹⁵ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, *Operační manuál pro aviární influenzu*. Vybavení. 2008. s.5/15

¹⁶ Světová zdravotnická organizace. Doporučení vládám k zajištění zásob antivirotik (online) <http://chripka.cz/rozhovory/antivirotika-a-chripka-typu-a-h1n1-450m>, 14. únor 2009

1.2.3 Indikace antivirotik v rámci profylaxe

Profylaxe před expozicí pracovníci požívají oseltamivir v dávce 75 mg/den. Indikace probíhá po celou dobu kontaktu s nakaženou oblastí a dalších 7 dní po poslední expozici. Oseltamivir je inhibitor, veřejnosti známý jako Tamiflu a je společně s lékem Zanamiviru, prodáváným pod názvem Relenza, jediným známým lékem, který zamezuje množení virů v organismu. Používá se jak na léčbu tak profylaxi chřipky typu A a B. Oseltamivir je podle Evropské agentury pro hodnocení léčiv (EMA – European Agency for the Evaluation of Medicinal Products) jedinou centrálně schválenou látkou v Evropě, která se používá jako antivirotikum vůči influenze.¹⁷

Je důležité připomenout, že zatím nebylo možné vyzkoušet tento lék a jeho účinnost v případě epidemie ptačí chřipky. V takovém případě je jeho účinek značně nejistý.

Profylaxe po expozici je nutná nejpozději do dvou dnů od výskytu v místě nákazy influencí. Oseltamivir se v tomto případě užívá nejméně 7 dní. Člověk, u něhož je podezření z nákazy ptačí chřipkou, musí užívat dvakrát denně 75mg oseltamiviru v průběhu 5 po sobě jdoucích dní.

Profylaxe proti běžným chřipkám je prováděna očkováním lidí proti běžným (sezónním) typům chřipek zamezí nárůstu nákazy ptačí chřipkou a snižuje pravděpodobnost genetické přeměny viru a jeho mutace. Tento druh prevence se doporučuje především těm, kteří přicházejí do styku s ptactvem a drůbeží.

---

¹⁷ Státní veterinární správa České republiky. Antivirotika. (online)
http://www.svscr.cz/files/pt/2006_guedelines.pdf, 14. únor 2009

*Obr. č. 2 Tamiflu 75.*¹⁸

---

¹⁸ Světová zdravotnická organizace. Doporučení vládám k zajištění zásob antivirotik (online)
<http://chripka.cz/rozhovory/antivirotika-a-chripka-typu-a-h1n1-450>, 14. únor 2009

2 CÍL PRÁCE A HYPOTEZA

2.1 Cíl práce

Cíl mé práce je obsažen přímo v názvu zadání. Mým úkolem je popsat činnost krajské veterinární správy v součinnosti s integrovaným záchranným systémem při průkazu vysoce patogenní influenzy v chovu drůbeže a následnou související činnost krizového štábu Krajského úřadu nebo příslušné obce s rozšířenou působností.

Zjistit kritická místa v systému komunikace jednotlivých složek integrovaného záchranného systému.

2.2 Hypotéza

Součinnost složek integrovaného záchranného systému při určení rozsahu ochranných a zdolávacích opatření v ohnisku nákazy, v pásmech ochrany a dozoru v návaznosti na pohotovostní plán kraje je dostatečná.

3 METODIKA

Metodika mé práce spočívala ve shromažďování a využití teoretických informací z dostupné odborné literatury, platných právních norem, operačních manuálů a postupů stanovených pohotovostním plánem veterinárních opatření pro případ vzniku mimořádné události v souvislosti s výskytem aviární influenzy. Je zaměřena na součinnost krajské veterinární správy s integrovaným záchranným systémem. Na příkladu modelové situace v souvislosti s průkazem vysoce patogenní influenzy je provedeno vyhodnocení kritických míst v systému komunikace.

4 VÝSLEDEK

4.1 *Integrovaný záchranný systém*

IZS vznikl ke koordinaci záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech včetně havárií a živelních pohrom. Jde o systém, ve kterém spolupracují orgány státní správy a samosprávy, fyzické i právnické osoby při mimořádných událostech. Usměrnování a výstavba IZS náleží Ministerstvu vnitra ČR. Své úkoly má z interních zákonů i Krajský úřad a obce na teritoriu.

Zákon o IZS byl schválen v roce 2000. Původně byl budován jako systém okresní, k zásadnímu předělu došlo schválením zákona o krajích v roce 2003. Právní úprava IZS se nachází v ústavním zákoně o bezpečnosti ČR (110/1998 Sb.), kompetenční zákon č. 2/1969 opravuje působnost IZS jako svěřenou pod Ministerstvo vnitra ČR, dále pak je IZS zahrnut do krizového zákona č. 240/2000 Sb., a do zákona o hospodářských opatřeních pro krizové stavy č. 241/2000 Sb., dále pak IZS upravuje vyhláška č. 328/2001 Sb. Tato vyhláška je mimo jiné rozhodujícím předpisem pro územní havarijní plánování. Další vyhláškou, která je součástí IZS je vyhláška č. 380/2002 Sb., která se zabývá ochranou obyvatelstva při mimořádných situacích. Mezi závazné předpisy pro IZS patří i nařízení krajů. Nejdůležitějším zákonem pro fungování IZS je zákon o integrovaném záchranném systému č. 239/2000 Sb. Tento zákon řeší působnost, oprávnění a povinnosti všech subjektů, které jsou určeny pro efektivní výkon IZS. Systém je připraven fungovat i za válečného stavu. Zákon o IZS neřeší prevenci mimořádných událostí. IZS začíná fungovat ve chvíli, kdy je potřeba zásahu více složek pro řešení mimořádné události.

IZS je systém práce, není žádnou institucí, která má nějaké zázemí a rozpočet. Jde o systém, který určuje a zahrnuje pravidla spolupráce a modelové situace a postupy, které slouží k zajištění vnitřní bezpečnosti státu. Jedná se o systém smluvních ujednání podle předpisů a stanovených pravidel. Pro IZS pracuje operační a informační středisko tísňového volání, kde dispečeři přijímají hlášení tísňových situací. Toto centrum má jednotné evropské tísňové číslo 112 a je součástí hasičských záchranných sborů.

Do systému IZS vstupují i složky ministerstev. Ty zajišťují funkčnost systému tím, že jsou gestory složek IZS, které spadají pod správu jednotlivých ministerstev. Příkladem je ministerstvo vnitra, Ministerstvo zdravotnictví ČR, které může koordinovat činnost zdravotnických záchranných služeb při mimořádných událostech většího rozsahu. Ministerstvo životního prostředí ČR a Ministerstvo zemědělství ČR koordinují vznik nákazových plánů. Ministerstvo dopravy provozuje pro potřeby IZS tzv. dopravní informační systém. Pro zdroj financí je důležité Ministerstvo financí ČR, které spravuje rozpočtovou kapitolu. Správa státních hmotných rezerv v rámci které skladuje některé potřebné materiály a v případě potřeby je dodává formou nezbytných dodávek, či Všeobecnou pokladní správu pro zvláštní rezervu. Své havarijní a krizové plány mají kraje i obce s rozšířenou působností a jednotlivé složky IZS.

4.1.1 *Mimořádná událost*

Nebezpečné působení sil a jevů, které jsou vyvolané člověkem, přírodními vlivy, haváriemi, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.¹⁹

Záchranné práce mají zamezit rizikům, které v souvislosti s mimořádnou událostí nastaly a eliminovat je. Likvidační práce se týkají odstranění následků, které s mimořádnou událostí souvisejí.

V této souvislosti je nutné upozornit na zdánlivý problém, který mohou způsobit organizační kompetence různých složek IZS při zásahu v mimořádné události. Každá složka má svou organizaci a vedení. V rámci IZS funguje tzv. operační systém, který řeší kompetence jednotlivých složek, aby nedošlo k vzájemnému tření. Nutné je připomenout, že sebedokonalejší systém IZS stojí a padá s lidským faktorem, proto je třeba eliminovat veškerá rizika, která by způsobila personální konflikt mezi jednotlivými složkami během společného zásahu při mimořádné události.

---

¹⁹ Zákon č. 239/2000., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

Pro vzájemnou komunikaci proto vznikla operační a informační střediska (dále jen „OPIS IZS“), která jsou totožná s operačními středisky hasičských záchranných sborů krajů. OPIS existuje ve všech krajích a ve většině okresů.

Pro kvalifikaci mimořádné události vznikla stupnice, která má vyjádřit míru nebezpečí, která mimořádnou událostí vznikla. V ČR existují 4 stupně poplachu, který v první řadě vyhlásí OPIS IZS a na místě zásahu pak vyhodnotí a případně změní velitel zásahu. V případě třetího a čtvrtého stupně přebírá koordinaci záchranných a likvidačních prací starosta, hejtman či Ministerstvo vnitra ČR.

Podle toho, kdo při zásahu u mimořádné události provádí koordinaci záchranných a likvidačních prací, se rozlišují úrovně řízení na:

- taktickou úroveň řízení při MÚ – koordinuje velitel zásahu,
- operační úroveň řízení při MÚ – koordinuje operační středisko některé ze základních složek IZS,
- strategickou úroveň řízení při MÚ – koordinuje starosta v obci s rozšířenou působností, hejtman kraje (pokud iniciativu přijme) nebo Ministerstvo vnitra – resp. Generální ředitelství HZS. Jednotlivé kraje mají zvoleny své Bezpečnostní rady, které mají kontrolní funkci vůči IZS. Základní složky IZS podávají své výroční zprávy k projednání Bezpečnostní radě kraje.

Podle zákona o IZS musí být obec s rozšířenou působností připravena na mimořádné události, resp. jejich řešení. Obce plní důležitou roli ve varování obyvatelstva, jejich evakuaci. Může být důležitým informačním zdrojem složkám IZS. Starosta obce má právo vyzvat právnické i fyzické osoby k osobní či věcné pomoci.²⁰

Obce s přenesenou působností mají podobnou roli v IZS jako kraje. Nástrojem obcí při ochraně obyvatelstva je jednotka sboru dobrovolných hasičů obce a obecní policie.

---

²⁰ FIŠER, V., a spol.: *Základní legislativa k problematice krizového řízení a k ochraně obyvatelstva*. 1.vyd. České Budějovice: Tisk. 2006

Účelem strategické úrovně při koordinaci záchranných a likvidačních prací je zapojení sil a prostředků a oprávnění v působnosti Ministerstva vnitra ČR a dalších orgánů státní správy a samosprávy. Dále je třeba stanovit priority záchranných a likvidačních prací, zabezpečit materiální i finanční podmínky pro činnost složek v místě zásahu a zajistit návaznost záchranných a likvidačních prací s opatřeními pro krizové stavy.

Celý tento nastavený systém vypadá ideálně. Kromě standardního rizika, které vždy tvoří lidský faktor je systém problémový v jednom dalším aspektu. Například jednotlivé sousední kraje mezi sebou fungují v mimořádných událostech doslova jako sousedi. To znamená, vzájemně se žádají o pomoc, poskytují si rady, atd. Většinou se zde uplatňuje rovněž písemná dohoda o spolupráci.

Problém tkví v tom, že organizační struktura složek IZS nekopíruje jejich uspořádání, nekopíruje jejich území. Vyčleněné útvary Armády ČR mají stanovenou územní působnost, Policie ČR kopíruje ještě staré uspořádání územních krajských zřízení. Iniciativy o scelení územních působení jednotlivých organizačních složek IZS jsou prozatím neúspěšné a mohou znesnadňovat práci IZS, která se zbytečně stává komplikovanější.

4.1.2 Hasičský záchranný sbor kraje v Integrovaném záchranném systému

HZS či jednotky požární ochrany hrají v systému IZS zásadní, mnohdy vůdčí roli. Vykonávají úkoly státní správy, úkoly v rámci zapojení do systému IZS.

V IZS zajišťuje a provozuje nezbytné komunikační a informační sítě IZS. Dále zajišťuje vzdělání obyvatelstva pro účely znalosti pravidel chování, a to při mimořádných událostech. Následně zabezpečuje varování a vyrozumění v rámci kraje. Provádí společná cvičení pro řešení mimořádných událostí, kdy jde o desítky cvičení ročně. Tyto cvičení hradí HZS z vlastních rozpočtů. HZS krajů jsou spojkou pro přenos informací mezi krajskou úrovní IZS a obcemi. HZS krajů provádějí záchranné a

likvidační práce, zpracovávají dokumentaci o zásahu, podle které se například vypořádávají případné škody a náhrady, ke kterým došlo při jejich zásahu.²¹

4.1.3 Postup zásahu v oblasti s influenzou drůbeže

Pokud dojde k podezření či potvrzení výskytu ptačí chřipky, předá Krajská veterinární správa informaci složkám Integrovaného záchranného systému (IZS) nebo přímo na dispečink IZS v rámci volání na tísňovou linku. IZS informuje ostatní složky o mimořádné události a vyhlásí stupeň poplachu. K základním složkám IZS řadíme Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchranná služba a Policie České republiky.²²

Základní složky IZS musí držet nepřetržitou pohotovost.²³

Vedle základních složek IZS jsou zákonem definovány ostatní složky IZS, které poskytují pomoc na vyžádání. Jde o síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.

Na místo zásahu dorazí velitel zásahu složek IZS, který v součinnosti s Krajskou veterinární správou vyhodnotí rozsah a závažnost mimořádné události, případně překvalifikuje stupeň poplachu.²⁴

Za místo zásahu se považuje prostor, kde se mimořádná událost projevuje svými účinky nebo kde se projevy mimořádné události předpokládají. Velitelem zásahu ve většině případů bývá velitel požární ochrany s právem přednostního velení nebo po dohodě úřední veterinární lékař. Dále určí základní pravidla organizace místa

---

²¹ MARTÍNEK, B., ADAMEC, V. *Řešení mimořádných událostí a krizových situací*. 1. vyd. Praha: MV, 2006. 28 s.

ISBN 80-86640-64-7

²² Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

²³ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

²⁴ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

zásahu, stanoví rozsah nebezpečné zóny, kterou nechá uzavřít bezpečnostními uzávěrami. Vyhodnotí účast dalších složek IZS a ve spolupráci s OPIS IZS je povolá. OPIS má případně ovládat systémy varování a vyrozumění pro obyvatelstvo. Vhodné složky IZS se vybírají podle tzv. poplachového plánu IZS, který mají všechny kraje. Poplachové plány jsou seznamem disponibilních sil a prostředků složek IZS a jejich schopností. Veškeré odborné, technické a organizační údaje potřebné ke zpracování operačního plánu kraje k odbornému řešení a likvidaci nebezpečných nákaz zvířat a epizootie jsou obsaženy v Pohotovostním plánu veterinární správy, havarijním a krizovým plánu kraje.

Podle zvážení a charakteru mimořádné události velitel zásahu omezí vstup osob do prostoru vymezeného mimořádnou událostí, nařizuje evakuaci osob, stanovuje dočasná omezení k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí.²⁵

Za místo zásahu se považuje prostor, kde se mimořádná událost projevuje svými účinky nebo kde se projevy mimořádné události předpokládají. Velitelem zásahu bývá obvykle velitel požární ochrany s právem přednostního velení. Ve své pravomoci má nařídit provádění a odstranění staveb, terénních úprav, pokud to bude účelem pro odvrácení rizik či řešení mimořádné události. Rovněž se může obrátit na další osoby k poskytnutí osobní nebo věcné pomoci.

Výkonným orgánem velitele může být na místě určený štáb velitele zásahu, ve kterém jsou zastoupeny všechny složky IZS i osoby, které na místě zásahu působí. Štáb je nástrojem velitele zásahu, který slouží k efektivnímu zásahu při společném postupu na místě mimořádné události. Náčelník štábu zastupuje velitele zásahu za jeho nepřítomnosti, jinak se mu zodpovídá. Dále zajišťuje styk s veřejností na místě zásahu. Členové štábu zabezpečují koordinaci na místě zásahu a spojení s operačními středisky. Tzv. člen štábu pro týl organizuje materiální zabezpečení jednotek, včetně podmínek péče o hasiče a osoby vyzvané k poskytnutí osobní pomoci, evidenci výdajů a nákladů na zásah a poskytování neodkladné péče osobám postiženým mimořádnou událostí. Člen štábu pro analýzu situace na místě zásahu provádí analýzu situace na místě zásahu

---

²⁵ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

za účelem přípravy rozhodnutí velitele zásahu. Člen štábu pro nasazení sil a prostředků organizuje součinnost jednotek a složek integrovaného záchranného systému na místě zásahu a jejich evidenci.

Policie ČR na vstupech a výstupech z nebezpečné zóny poté na základě pokynů velitele zásahu organizuje vstupní místo do a z nebezpečné zóny. Dále policie reguluje dopravu mimo místo zásahu a vytvoří dopravní koridor pro příjezd zásahové techniky. Velitel zásahu povolá na místo všechny potřebné složky IZS, informuje je o základní taktice a možných nebezpečích v místě zásahu a přijatých opatřeních a upozorní na používání ochranných prostředků. Velitel zásahu může rozdělit oblast na sektory a úseky, které rozdělí jednotlivým kompetentním složkám povolaných v rámci IZS. Do aktivity se zapojí i Armáda ČR. Její zapojení do záchranných a především likvidačních prací se musí ohlásit na situačním a operačním centru Ministerstvu obrany ČR. Uvede do činnosti dekontaminační pracoviště, stanoví způsob vyvádění osob z nebezpečné zóny a na základě stanovení Orgánu ochrany veřejného zdraví (dále jen „OOVZ“) provede jejich dezinfekci.

Velitel zásahu poté označí potenciálně kontaminované osoby. Odchod z kontaminované oblasti nelze provést bez prohlídky a dezinfekce osob, jež zabezpečí a provede HZS. Tyto osoby musí být seznámeny s riziky nakažení, jejich projevy a s opatřeními a odbornými pokyny, kterými by se měla osoba řídit. Musejí mít rovněž přístup k dalším informacím, stejně jako veřejnost, pro kterou musí velitel zásahu určit osobu ke komunikaci se sdělovacími prostředky. HZS nebo příslušná složka podílející se na likvidaci zajistí pro osoby, které prošly dezinfekcí, náhradní oblečení. Dezinfekcí musí projít všechny věcné prostředky, které byly využity v kontaminované oblasti. Evidenci potenciálně kontaminovaných osob zjišťuje a vede Policie ČR. Po ukončení všech důležitých opatření v nebezpečné zóně je nutné dezinfikovat dekontaminační pracoviště. Velitel zásahu poté předá místo dalším odpovědným orgánům. V takovém případě už většinou pokračuje práce složek IZS individuálně, podle vlastních předpisů a zásah IZS fakticky končí.

Při zásahu proti šíření nebezpečné nákazy a její likvidaci se nesmí opomenout zásadní pozice orgánů veterinární správy, která je garantem likvidace nákazy a která na místě vymezeného ohniska nákazy operuje i po ukončení zásahu složek IZS. Orgány veterinární správy konají v souladu se svými Pohotovostními plány. Předně musí podle zásad prevence proti nákaze dokončit neškodné odstranění uhynulých a utracených zvířat.

V ČR vzhledem k síti asanačních podniků se upřednostňuje neškodné odstranění kadáverů asanací. V případě nutnosti lze kadávery neškodně odstranit zahrabáním, nejlépe přímo na místě, případně ve vytypovaných zahrabovištích. Pálení kadáverů vzhledem k ekologické zátěži, riziku šíření viru a značným technickým problémům (návoz paliva, pohyb velké počtu osob v ohnisku) je možno použít jen v případě vyčerpání ostatních možností.²⁶

Veterinární správa dozoruje provedení desinfekce, deratizace a dezinfekce, nasazuje indikátorová zvířata do očištěných chovatelských zařízení, postupně odvolává nasazené mimořádné síly a prostředky (Policí ČR, AČR, ZVZ, subjekty s deratizací, desinfekcí a dezinfekcí, a dopravní a technické prostředky obcí, kraje a právnických a fyzických osob), stanoví pozorovací dobu, po kterou bude kontaminovanou oblast přísně monitorovat, ruší uzávěry obcí a krizový stav a má zásadní slovo pro obnovení mezinárodního obchodu s chovnou zvěří a veterinárním zbožím.

4.1.4 Sekundární dopady v případě výskytu ptačí chřipky

Výskyt ptačí chřipky zasáhne chovatele nemocných zvířat utracením chovu, hmotnými škodami a škodami na majetku. Spojitou nádobou výskytu této nemoci je rozšíření nákazy do sousedních nebo jiných oblastí a vznik nových ohnisek nákazy. Výskytem ptačí chřipky dochází k zásadním omezením pro oblasti, které jsou považovány za nejvíce ohrožené a které jsou ohraničeny ochrannými pásmy a pásmy dozoru. Taková opatření souvisejí se zákazem svozů produktů živočišné výroby,

---

²⁶ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, Operační manuál pro aviární influenzy. 2008, s.16

mlékáren, jatek a výroby potravin. Likvidace uhynulých nebo rizikových zvířat škodí životnímu prostředí, ohrožuje vodní zdroje a ovzduší v souvislosti s asanačními činnostmi. Výskyt ptačí chřipky omezuje služby obyvatelstvu v kontaminovaných oblastech, zvláště pak v případech, kdy je nařízena uzávěra obce. V případech krizového stavu dochází k utrácení zvířat v dotčených obcích, k omezení dopravy, zákazu dojíždění do práce mimo uzavřené obce, k omezení a zastavení podnikatelských činností, zákaz dojíždění do škol, úřadů a zdravotnických zařízení, které jsou mimo postiženou obci, atd. V obci je zřízena pořádková služba, která dohlíží nad plněním přijatých opatření proti šíření nákazy. Pořádková služba rovněž dodržuje dozor nad kriminalitou, která může narůst. Do činnosti vstoupí i krizové orgány kraje a obce, které zabezpečí služby nutné k přežití obyvatelstva v obci. Systém hospodářských opatření pro krizové stavy.

Základním úkolem systému je zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva a materiální podpora výkonných a řídicích složek podílejících se na řešení krizové situace. Systém zahrnuje nouzové hospodářství, hospodářskou mobilizaci, použití státních hmotných rezerv, výstavbu a údržbu infrastruktury a regulační opatření.²⁷

Systém hospodářských opatření pro krizové stavy upravuje zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 97/1993 Sb. o působnosti Správy státních hmotných rezerv, ve znění pozdějších předpisů.

Obyvatelé obce, která je ohniskem nákazy jsou izolováni od běžných společenských privilegií a práv. Proto je důležité zajistit jejich dostatečnou informovanost a mít ohledy k jejich potřebám i zdánlivě neadekvátním reakcím. Chovatelé, kteří musí zastavit provoz, i obyvatelé kontaminovaných oblastí, kteří mají omezený pohyb a museli zlikvidovat své drobné chovy, mohou prožít psychická traumata.

---

²⁷ Zákon č. 241/2000Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy ve znění pozdějších předpis

4.1.5 Státní (krajská) veterinární správa

Veterinární správa využívá při výskytu hromadné nákazy zvířat vlastní mimořádná opatření s chovateli v součinnosti se složkami IZS. Důležité je včasné odhalení nemoci a okamžitá reakce Krajské veterinární správy. Krajská veterinární správa vysloví podezření, nebo prokáže nákazu - ptačí chřipku. Uvědomí OPIS IZS HZS a požádá písemně o společné řešení mimořádné události spojené s mimořádnými opatřeními silami a prostředky IZS. Poté provede ve spolupráci s HZS kraje analýzu místa ohniska, určí hranici ohniska určí pásmo ochrany, dozoru a další ochranná pásma. Spolupráce s HZS na počátku akce je klíčová. Člen HZS se v převážné většině případů stává velitelem celého zásahu, ovšem garantem likvidace ohniska nebezpečné nákazy je veterinární správa. Složky IZS, ať základní či ostatní, jsou nuceny mezi sebou neustále komunikovat a spolupracovat.

Způsob stanovení ochranných pásem a časového úseku omezení, která s mimořádnými opatřeními souvisejí, se stanovuje podle počtu zvířat v ohnisku nákazy i v ochranných pásmech. Dále záleží na koncentraci zvířat v postižené oblasti a rovněž na počtu chovatelů a podnikatelských subjektů v oblasti ohniska nákazy. Samozřejmostí jsou včasné informace o nákaze, informace o vlastnostech původce, o účinnosti přijatých ochranných a vzdělávacích opatření a kromě zemědělské charakteristiky okolí ohniska nákazy je důležité neopominout roční období a meteorologickou situaci. Například letní období, beze srážek a se silným větrem patří mezi velmi rizikové faktory, které je nutné do rozhodovacích procesů zahrnout. Krajská veterinární správa při mimořádných událostech jedná v souladu s Pohotovostním plánem Státní veterinární správy ČR.²⁸

V každém případě platí pravidlo prevence, tj. eliminace nebezpečné nákazy zvířat.

Prevenci řeší zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně některých zákonů. Mezi základní články preventivního opatření proti šíření nebezpečné nákazy

---

²⁸ KOUBA, F., ŘEDITEL KVS PRO JIHOČESKÝ KRAJ. *Pohotovostní plán veterinárních opatření* ze dne 31. 10. 2005 s aktualizací 10. 12. 2007

patří podle tohoto zákona chovatel, který pravidelně a v rámci vlastního zájmu kontroluje a sleduje zdraví svého chovu. Dalším neopomenutelným článkem preventivních opatření je privátní veterinární lékař, který monitoruje nálezové situace v chovu v jeho příslušné oblasti. Posledním článkem v primární prevenci jsou orgány veterinární správy, které provádějí veterinární dozor, sledují nálezové situace na území ČR i v zahraničí a provádějí pohraniční veterinární kontroly dováženého i prováděného chovného zvířectva a veterinární zboží.

Orgány veterinární správy nesou odpovědnost za řešení nebezpečných nákaz u zvířat. Pro mimořádné situace vznikl Pohotovostní plán Státní veterinární správy ČR, který přesně definuje i kompetence a zodpovědnosti složek IZS. Podle operačního manuálu pro aviární influenzi, který má Státní veterinární správa k dispozici, figuruje v procesu řešení této nebezpečné nákazy veterinární lékař, který zajišťuje injekční utracení drůbeže a ostatních ptáků držených v zajetí v drobných chovech ve spolupráci s Pohotovostním střediskem pro likvidaci nákaz. Krajská hygienická stanice zajistí dodávku antivirového preparátu a ošetření všech osob, které se vyskytují v ohnisku nebezpečné nákazy v souladu s mimořádnými veterinárními opatřeními. Výrobce a distributor CO₂ zajistí dodávku potřebného množství tohoto plynu včetně technického vybavení k provedení zaplynování haly, taktéž v případě plynování drůbeže v kontejnerech. Chovatel nakaženého hospodářství má povinnost zajistit povinné ochranné vybavení svým zaměstnancům na své náklady, dále pomocné práce při vyskladnění a přemístění drůbeže k utracení na vlastní náklady, totéž platí i pro odstraňování kádaverů utracené drůbeže ze stájí a vyklizení hal po odstranění kádaverů. Chovatel rovněž zajišťuje včasný převoz dezinfekčních prostředků, průběžně hospodářství dezinfikuje a uklízí. Provádí rovněž pomocné práce v bezprostředním okolí ohniska nebezpečné nákazy, dekontaminaci osob a techniky v hospodářství.

Asanační podnik na základě písemné objednávky veterinárních orgánů dopraví na místo zásahu určený počet vozidel a kontejnerů k utracení drůbeže či odvozu kádaverů. O roli složek IZS se podrobně práce zmiňuje v jiné kapitole.

Pohotovostní plán zahrnuje i systém vyrozumění a varování, které orgány veterinární správy provádějí e-mailem, SMS konferencí, mobilem telefonem a faxem. Zákonné postupy, jak řešit či se chovat v případech výskytu nákazy - ptačí chřipky, řeší zákon č. 166/1999 Sb., veterinární zákon, vyhláška č. 36/2007 Sb., o opatřeních pro tlumení aviární influenzy a o změně vyhlášky č. 299/2003 Sb., rozhodnutí Komise 2006/415/ES o ochranných opatřeních ve vztahu k výskytu vysoce patogenní influenzy u drůbeže ve Společenství, RK 2006/605/ES o ochranných opatřeních v rámci intrakomunitárního obchodu s drůbeží určenou k zazvěření. V případě zjištění výskytu aviární influenzy u volně žijících ptáků se postupuje podle rozhodnutí Komise 2006/563/ES o ochranných opatřeních ve vztahu k vysoce patogenní influenze u volně žijících ptáků ve Společenství.

4.2 *Postup orgánů veterinární správy po nahlášení výskytu ptačí chřipky*

Při nahlášení nebezpečné nákazy potřebují orgány veterinární správy disponovat s informacemi týkajícími se umístění a typu hospodářství, počtu drůbeže a dalších zvířat v hospodářství. Dále je třeba nahlásit počet osob a vozidel, které se v ohnisku nákazy nacházejí, orgány veterinární správy se rovněž zajímají o pohyb lidí, zvířat a dopravních prostředků, zajímají se o dostupnost dezinfekčních prostředků. Vyhodnocují se rovněž informace o topografii hospodářství, technologii chovu v halách a o anamnestických údajích o zvířatech (úhyny, produkční ukazatele, atd.). Další povinností orgánů veterinární správy je odběr vzorků z podezřelého chovu.

Dalším krokem orgánů veterinární správy je zavést společně s orgány IZS opatření a pravidla pro pohyb do a z kontaminované oblasti a nařídit instalaci vhodných dezinfekčních prostředků u vchodů a výjezdů z kontaminované oblasti. V případě pouhého podezření na nákazu je zavedena 3 denní lhůta, kterou se omezí pohyb personálu z kontaminovaného hospodářství do dalších hospodářství. Pravidla dezinfekce, hygieny a používání ochranných pomůcek rovněž platí. O podezření z nákazy informuje Krajská veterinární správa Hasičský záchranný sbor dotčeného kraje.

4.2.1 Opatření Státní (krajské) veterinární správy pro ochranné pásmo

Ochranné pásmo je oblast nejrizikovější pro přenos nákazy ptačí chřipky. Jedná se o kruh o poloměru minimálně 3 km, který je učiněn od ohniska zjištěné nákazy.

Důležitým nástrojem pro fungování Státní veterinární správy je její Informační systém. Informační systém veterinární správy sbírá informace o nálezích v zahraničí prostřednictvím Mezinárodního úřadu pro nákazy zvířat (Office International des Epizooties), od Systému hlášení výskytu nákazy zvířat (Animal Disease Notification System), od místních chovatelů, veterinárních lékařů či Státního veterinárního dozoru.

Do tohoto systému se vkládají z celé republiky data, která jsou analyzována a slouží k prevenci, kontrole a tudíž proti šíření ptačí chřipky. IS SVS nekomunikuje jen v rámci svých oblastních zastoupení na našem území. Komunikuje rovněž s Ministerstvem zdravotnictví, Úřadem pro státní informační systém, s Ministerstvem pro životní prostředí a Ministerstvem obrany. Je navázána rovněž na informační systémy zemí EU.²⁹

V ochranném pásmu musí Krajská veterinární správa prověřit všechny komerční a soukromé chovy drůbeže a jiného ptactva. Informace o jejich stavu obdrží od příslušných obecní úřadů, které vyhotoví registr o počtech, druhu a místě chovu drůbeže či jiného ptactva. KVS provede odběr vzorků na laboratorní vyšetření a zajistí jejich odvoz do laboratoře.³⁰

Odebrané vzorky prověřují laboratoře Státních veterinárních ústavů v Praze, Olomouci nebo v Jihlavě.³¹

V případě pozitivního výsledku se vzorky odesílají do Národní referenční laboratoře se sídlem v Praze ke konfirmačnímu vyšetření.

Každá osoba, která vstoupí do hospodářství nebo jej opouští, musí dodržovat určená opatření k minimalizaci rizika přenosu aviární influenzy. Každý komerční

---

²⁹ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, Praha, TAI TEX 2000

³⁰ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, Operační manuál pro aviární influenzy. 2008, s. 16

³¹ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, Operační manuál pro aviární influenzy. 2008, s. 16

malochovatel nebo velkochovatel drůbeže je povinen ve svém hospodářství, které je zahrnuto v ochranném pásmu, vést evidenci o počtu kusů chované drůbeže s aktualizací minimálně jednou denně. Dále je povinen neprodleně podrobit dopravní prostředky a zařízení používané k přepravě drůbeže a jiného ptactva chovaného v zajetí, masa, krmiva, hnoje, kejdy a podestýlky, jakož i veškerých jiných materiálů nebo látek, které by mohly být kontaminovány, čištění a dezinfekci v souladu s platnou legislativou. S tím rovněž souvisí i čištění a dezinfekce všech částí dopravních prostředků, které používají zaměstnanci a jiné osoby, jež vstupují do hospodářství nebo je opouštějí. U vjezdu do hospodářství a u vchodů do jednotlivých chovatelských objektů umístí dezinfekční vany a rohože. Osoba odpovědná za hospodářství vede záznamy o všech osobách, které vstoupily do hospodářství.

Pro ochranné pásmo platí zákaz přemísťování a rozmetávání použité podestýlky, hnoje nebo kejdy z hospodářství bez souhlasu Krajské veterinární správy. Dále se nesmí pořádat výstavy, přehlídky, trhy, soutěže a jiné svody a veřejná vystoupení drůbeže nebo jiného ptactva chovaného v zajetí. Je rovněž zakázáno, aby se v hospodářství v ochranném pásmu vypouštěla drůbež za účelem zazvěření a vypouštělo jiné ptactvo chované v zajetí. Zcela vyloučen je pohyb a přeprava drůbeže nebo jiného ptactva chovaného v zajetí, kuřic před snáškou, jednodenních kuřat, vajec a kadáverů z hospodářství po pozemních komunikacích, s výjimkou komunikací výlučně určeným hospodářství.³²

Pro ochranné pásmo rovněž platí obecný zákaz volného pohybu psů mimo obydlí a venčení psů bez držení na vodítku.

Mimořádná opatření Státní či krajské veterinární správy pro ochranné pásmo platí nejméně 21 dní po provedení předběžného čištění a dezinfekce infikovaného hospodářství a provedení kontrolních testů v komerčních drůbežářských hospodářstvích. Faktory rozhodujícími pro mírnější opatření v místech nákazy je postupná likvidace ohniska nákazy a eliminace vzniku dalších ohnisek nákazy, a dále likvidace utracených a uhynulých zvířat.

---

³² AXMANN, Radek. Péče o zdraví hospodářských zvířat. Zera. (online)
http://www.zeraagency.eu/dokumenty/007005/ii_2_axmann_pece_o_zdravi_hz.doc, 26. duben 2009

4.2.2 Opatření Státní (krajské) veterinární správy pro pásmo dozoru

Pásmo dozoru bývá vymezeno kruhem obtáčeujícím ohnisko nákazy v poloměru minimálně 10 km. Obyvatelé v tomto pásmu jsou vázáni rovněž mimořádnými opatřeními, ovšem méně přísnými než v ochranném pásmu. I v tomto případě má každý chovatel drůbeže provozující v pásmu dozoru komerční drůbežářské hospodářství povinnost nahlásit Krajské veterinární správě aktuální údaje o svém hospodářství, o počtu a druhu v něm chované drůbeže nebo jiného ptactva a tyto informace aktualizovat minimálně jednou denně.

V hospodářství musí být stanovena opatření, která dodržují všechny osoby, které tam vstoupí. Hospodář musí dezinfikovat a vyčistit všechny dopravní prostředky a zařízení určená k přepravě drůbeže nebo jiného ptactva chovaného v zajetí, kadáverů, krmiva, hnoje, kejdy a podestýlky, jakož i veškerých jiných materiálů nebo látek, které by mohly být kontaminovány. Pohyb drůbeže nebo jiného ptactva chovaného v zajetí musí být omezen a platí pro něj podobná pravidla jako v ochranném pásmu. Hospodář je povinen Krajské veterinární správě okamžitě nahlásit pokles spotřeby krmiva o více než 20%, pokles produkce vajec o více než 5% v průběhu dvou dnů, úhyn drůbeže v průběhu týdne větší než 3% nebo výskyt klinických příznaků, případně patologicko-anatomických nálezů uhynulé nebo utracené drůbeže vyvolávající podezření na aviární influenzu.

Mimořádná opatření pro toto pásmo platí po dobu 30 dnů od předběžného čištění a dezinfekce infikovaného hospodářství.

4.2.3 Opatření Státní (krajské) veterinární správy pro kraj s MU

Rozsah pásma dozoru bývá stanoven na územně samosprávný celek, či kraj, ve kterém se nachází ohnisko výskytu ptačí chřipky, případě sousední kraj, pokud je v blízkosti ohniska výskytu ptačí chřipky.

Každý chovatel drůbeže v komerčním drůbežářském hospodářství je povinen ihned oznámit veškeré podezřelé jevy a abnormálie v chovu drůbeže, a to především na

základě evidence stavu drůbeže, kterou pravidelně aktualizuje. I toto pásmo je vázáno uzavřením drůbeže v objektech. Všichni, kdo vstoupí do hospodářství, musí dodržovat základní hygienická a preventivní opatření.

Mimořádná opatření pro toto pásmo platí po dobu 30 dnů od předběžného čištění a dezinfekce infikovaného hospodářství.

4.3 *Financování zásahu při mimořádné události*

Zákon o IZS nedává základním složkám Integrovaného záchranného systému možnost finanční kompenzace od orgánů státní správy či samosprávy. § 31, odst. 4 jmenovaného zákona míní, že způsob finančního zabezpečení jednotlivých složek IZS při výkonu činnosti není tímto zákonem dotčen. Faktem je, že financování je řešeno individuálně podle jednotlivých složek a jejich ustanovení v dalších předpisech a vyhláškách. Ostatní složky jakož jsou právnické, fyzické osoby a občanská sdružení IZS nemají nárok na finanční kompenzaci ani ze svých předpisů a vyhlášek. Tuto mezeru v systému financování a náhrad řeší možnost dotace, granty či dohoda Ministerstva vnitra či krajů o vyplacení náhrad. Tyto složky IZS získávají na svou činnost v průměru 10,5 mil. Kč na rok.

Zákon o požární ochraně stanoví roční kompenzaci Ministerstva financí jednotkám SDH v obcích ve výši 50 mil. Kč. Zákon o HZS ČR stanoví financování krajských HZS v rámci vlastních rozpočtů v rozpočtové kapitole Ministerstva vnitra ČR. Zákon o Policii ČR stanoví financování z rozpočtové kapitoly Ministerstva vnitra ČR. Zákon o péči a zdraví lidu uděluje krajům povinnost zřizovat zdravotnické záchranné služby a přispívat jim na provoz, zákon o ozbrojených silách stanoví financování Armády ČR z rozpočtové kapitoly Ministerstva obrany ČR. Zákon o obecní policii stanoví financování této složky policie z rozpočtu obce.

Další otázkou je, jakým způsobem se řeší příprava složek IZS, jejich náklady a škody vzniklé ze zásahů IZS. Podle zákona o IZS mají přípravná cvičení a kompenzace hradit ze svých rozpočtů kraje, resp. Ministerstvo vnitra. Fakticky jsou

tyto výdaje zahrnovány do rozpočtů jednotlivých složek IZS. Problém pak vzniká se zasíláním náhrad subjektům, které jsou oprávněné finanční kompenzace přijmout. Neexistuje žádná norma, která by ekonomikou otázku IZS řešila. Všechny případy se řeší individuálně, podle dané situace.

4.3.1 Náhrady právníkům a fyzickým osobám za pomoc a způsobené škody

Podle zákona o IZS hradí škody a práci fyzickým a právníkům osobám kraj, resp. krajský úřad, na jehož území k této pomoci či škodě při mimořádné události došlo. V takovém případě se může hovořit i o náhradě za ušlý zisk.³³

Problém, který nastává s otázkou financování náhrad škod, je ustanovení o omezení vlastnických práv k nemovitosti a jeho náhradě. Jde o ustanovení, která přiznávají práva vlastníkům nemovitostí, ale zároveň omezují organizování cvičení většího rozsahu v městském prostředí.

Za škody vzniklé při záchranných a likvidačních prací ručí stát, vyplácí je kraje. Pro tuto příležitost mají kraje schválená pravidla odškodnění a formuláře, které často bývají součástí přiložených letáků o prevenci a nebezpečných nákazách a nebezpečích s nimi spojených v případě např. výskytu ptačí chřipky.³⁴

Při vzniku enzootie, což je hromadná nákaza zvířat vyskytujících se velkých územích v určité oblasti, se vyhláší krizový stav, při kterém dochází k těžko vyčíslitelným dopadům na majetek a podnikání v kontaminovaných oblastech. Krizová situace zasáhne podnikatelský sektor, omezí jej či zastaví, omezí pohyb obyvatel v zasažených oblastech. Obrovské náklady nese likvidace uhynulých či utracených zvířat a asanační práce, včetně deratizace, desinfekce a dezinsekce. Vyhlášení epizootie s sebou přináší i zákaz vývozu chovné zvěře a veterinárního zboží do zahraničí, takže citlivě zasáhne mezinárodní obchod.

---

³³ FIŠER, V., a spol., *Základní legislativa k problematice krizového řízení a k ochraně obyvatelstva*. 1.vyd. České Budějovice: Tisk. 2006

³⁴ ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*. 2. vyd. Frýdek – Místek: Kleinwächter, 2007. 157 s. ISBN 978-80-7385-007-4

4.4 Výsledek v rámci modelového příkladu

4.4.1 Základní informace pro modelový příklad

Místo výskytu: Zubčice, okres Český Krumlov, 412 obyvatel.

Identifikace podle kraje: 312, JPO: 5000 přímo v místě obce.

Okolní malochovatelé: do 300kusů

Složky IZS a ostatní složky kompetentní k zásahu v místě určeném jsou Krajská veterinární správa pro Jihočeský kraj, Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje a jeho podsložky v rámci územního příslušenství ke kraji, Soukromý veterinární lékař v oblasti výskytu nebezpečné nákazy, Policie ČR příslušná k místu nebezpečné nákazy, Krajský úřad Jihočeského kraje a jeho samospráva (hejtman), Krizový štáb ORP Český Krumlov, Subjekty pro zajištění asanace, deratizace, dezinfekce, dezinsekce, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo financí, Ministerstvo obrany a příp. další.

Ochranné pásmo v okruhu 3 km od ohniska nákazy se týká obcí: Zubčice, Malčice, Zubčická Lhotka, Věžovatá Pláně, Dolní Pláně, Střítež, Sedlice, Milovice, Žaltice a Markvartice.

Podmínky: V Zubčicích, jako ohnisku nákazy podniká jeden velkochov drůbeže. V pásmu ochrany není žádný další komerční chov drůbeže. Obyvatelé obcí disponují pouze s drobným chovem drůbeže. Soukromý veterinární lékař na popud velkochovatele vyslovil podezření na nákazu - ptačí chřipky a ptačí chřipka se potvrdí.

4.5 Schéma primární činnosti jednotlivých subjektů a tok informací v okamžiku oznámení podezření na nákazu ptačí chřipkou

4.5.1 Soukromý veterinární lékař

Chovatel pojal podezření podle změněného chování některých kusů jeho drůbeže a menší snášky. Informaci předal soukromému veterinárnímu lékaři, který v oblasti provozuje veterinární praxi. Veterinární lékař informaci ověří, předběžně vyšetří podezřelá zvířata a případné kadávery a poté, co nevyloučí možnost výskytu ptačí chřipky, hlásí podezření na nákazu na Krajskou veterinární správu.

Veterinární lékař nařídí ihned izolovat podezřelá zvířata v hospodářství a uzavřít je.³⁵

Předměty, které mohou být nositeli původců nákazy, nesmí být vyváženy a vynášeny, nesmí přijít do styku s žádnými dalšími osobami, či zvířectvem. Osoby, které ošetřují podezřelá zvířata, nesmí přijít do styku s dalším zvířectvem. Do prostor, kde přebývají podezřelá zvířata, nesmí vstupovat jiné osoby než ošetřovatelé v ochranných oděvech. Soukromý veterinární lékař poučí chovatele o nebezpečné nákaze i opatřeních a celý případ následně předá úřednímu veterinárnímu lékaři.

4.5.2 Úřední veterinární lékař

Úřední veterinární lékař již v rámci prevence vstupuje do hospodářství vybaven ochranným oděvem, pohotovostním kufrem a pohotovostní brašnou. Všechna podezřelá zvířata a kadávery vyšetří a odebere jim vzorky pro laboratorní vyšetření. Dále si prověří kroky soukromého veterinárního lékaře a případně je doplní. Požádá chovatele, aby provedl soupis všech vnímaných druhů zvířat uvádějící u každé kategorie počty podezřelých, nakažených a uhynulých, dále soupis všech zvířat v hospodářství.

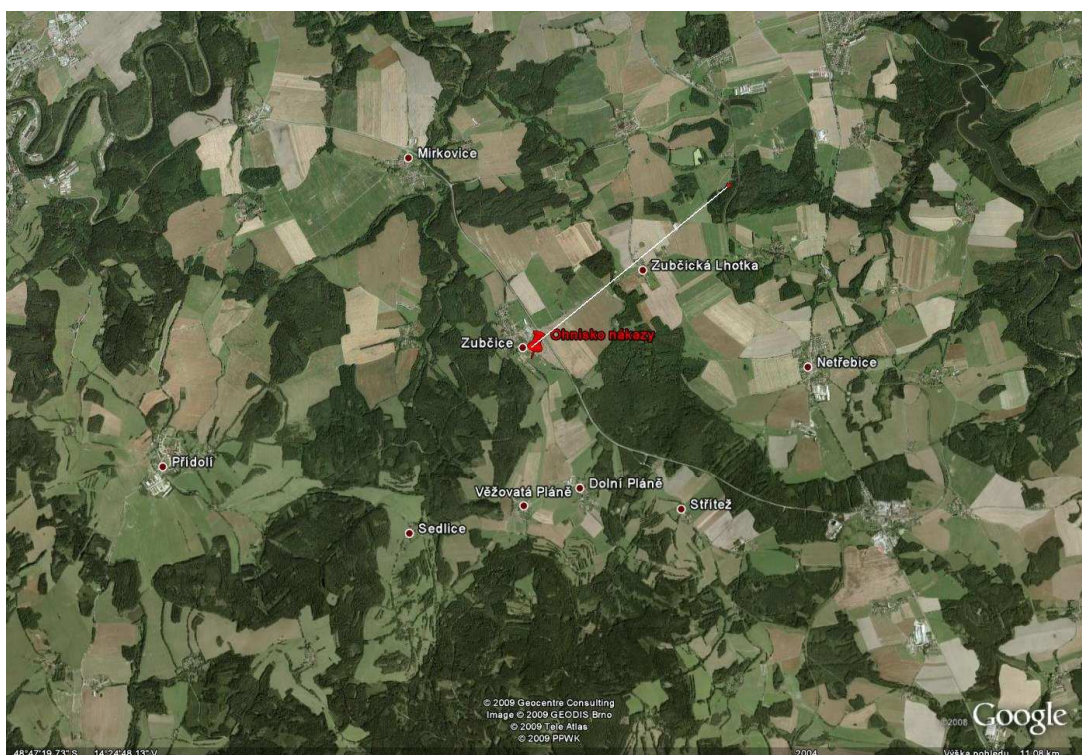
---

³⁵ KOUBA F, *Operační plán při vzniku krizové situace Epizootie, hromadné nákazy zvířat B-4.8.6*, 2004, s.31

Dále nařídí chovateli umístit u vchodů a východů z a do míst, kde jsou držena podezřelá zvířata, desinfekční prostředky. V souladu s podezřením na nákazu je nutné zakázat přemísťovat zvířata v rámci hospodářství a mimo něj. Stanoví pravidla pro pohyb osob a vozidel v hospodářství. Úřední veterinární lékař oznámí výsledky svého šetření řediteli KVS. Dále provede odběr vzorků na laboratorní vyšetření a zajistí odvoz do akreditované laboratoře.

Úřední veterinární lékař oznámí výsledky svého šetření řediteli KVS a vyhotoví úřední záznam o svém zjištění, dále zahájí epizootologické sledování.³⁶

Dále stanoví postup ke zdolání nákazy, utracení drůbeže, plošné dezinfekce, po 24 hodinách vyklízení podestýlky, umytí a následnou dezinfekci všech prostor v ohnisku nákazy.

Obr. č. 3 Pásmo ochrany o poloměru 3 km.

³⁶ KOUBA F, *Operační plán při vzniku krizové situace Epizootie, hromadné nákazy zvířat B-4.8.6*, 2004, s.31

Mapa ohniska nákazy a okolních obcí. Čára zakreslená v mapce ukazuje tříkilometrovou vzdálenost od ohniska nákazy a pásma ochrany.

4.5.3 Krajská veterinární správa

Primárním úkolem Krajské veterinární správy Jihočeského kraje je uvědomit o situaci Státní veterinární správu, její Krizové centrum. Dále zkontaktuje OPIS IZS a informuje o výskytu nebezpečné nákazy. Obrátí se rovněž na hejtmana Jihočeského kraje a nařídí v podezřelém hospodářství Předběžná opatření.

4.5.4 Státní veterinární správa

Státní veterinární správa udržuje kontakt s Krajskou veterinární správou pro Jihočeský kraj. Informaci o podezření z nákazy ptačí chřipkou zasílá Ministerstvu zemědělství ČR – odboru krizového řízení ministerstva a českému hydrometeorologickému ústavu. O nákaze musí být informovány i ostatní kraje. Do aktivity vstoupí Pohotovostní středisko pro likvidaci nákaz. Dále Státní veterinární správa povolává tým expertů, který se na místo podezření z nákazy dostaví vybavený ochrannými pomůckami a dalšími prostředky. Těmto expertům určí Státní veterinární správa územní působnost a vymezí činnost při podezření na nebezpečnou nákazu.

Hlavním úkolem expertů v návaznosti na předchozí potvrzení podezření z výskytu ptačí chřipky, je klinicky vyšetřit podezřelá zvířata, odebrat jim vzory (přes desinfekční koridor) a zajistit jejich transport do Národní referenční laboratoře Státního veterinárního ústavu v Praze. Území poté podrobí epizootologickému pozorování.³⁷

---

³⁷ KUČÍNSKÝ P, KRIZOVÉ CENTRUM SVS. *Typový plán Epizootie-hromadné nákazy zvířat*. 2004, s.19

4.6 Schéma činnosti jednotlivých subjektů a tok informací v okamžiku oznámení potvrzení nákazy ptačí chřipkou

4.6.1 Krajská veterinární správa

Při obdržení pozitivního výsledku Krajská veterinární správa okamžitě oznámí výsledek chovateli a soukromému veterinárnímu lékaři, dále pak Státní veterinární správě, tzn. Ústřednímu řediteli, řediteli odboru ochrany zdraví a Krizovému centru, které sídlí v Brně.

Dále neprodleně nařídí mimořádná veterinární opatření, která jsou pro chovatele, ale i pro obyvatele ohniska nákazy přísně závazná. Úlohou krajské veterinární správy je informovat OPIS IZS HZS a požádat o společné řešení mimořádné události spojené s mimořádnými opatřeními silami a prostředky.

Krajská veterinární správa určí hranici ohniska, vstup a výstup z a do ohniska. Následně vydá další doplňující, pozměňující a stávající mimořádná veterinární opatření, v rámci nich vymezí pásmo ochrany a dozoru pásma A a další ochranné zóny pásma B.

KVS provede analýzu místa ohniska ve spolupráci s HZS kraje a na jejím základě stanoví konkrétní požadavky na síly a prostředky.

KVS požádá prostřednictvím HZS hejtmána kraje o svolání krizového štábu Jihočeského kraje, jehož součástí je nákazová komise. Nákaza ptačí chřipkou citelně zasáhne infikovanou drůbež a jejich množství. Proto je nutné zajistit aktualizaci soupisu zvířat určených k utracení. Soupis zahrnuje konkrétní počty podezřelých zvířat, nemocných či uhynulých. Soupis předává rovněž Státní veterinární správě, která komunikuje s Ministerstvem zemědělství ČR. Tento krok, resp. včasné šíření informací kompetentním orgánům a určeným kompetentním osobám je důležitý i pro komunikaci Ministerstva zemědělství s WHO a Komisí Evropské unie – kterou primárně zajišťuje Krizové centrum Státní veterinární správy ČR. Připravenost ČR na výskyt nebezpečné nákazy a její bezchybná a časově krátká intervence v řešení likvidace nákazy a zamezení jejího šíření, ovlivňuje kroky a omezení, které může provést Evropská unie

vůči ČR. Uvedený soupis slouží nejen k monitoringu nastalé situace a k realizaci dalších kroků. Podle něj později dojde k ocenění chovu, které je součástí nákladů vzniklých při likvidaci nebezpečné nákazy. Soupis chovu a nakládání s ním přináleží Krajské veterinární správě Jihočeského kraje, chovateli, zástupci obce, zemědělské agentuře a plemenářské organizaci.

Součástí přímé intervence Krajské veterinární správy Jihočeského kraje po předběžném potvrzení výskytu ptačí chřipky je určit skupinu či organizaci k provedení deratizace, dezinfekce a dezinsekce. Seznam těchto subjektů je k dispozici v rámci pohotovostního plánu Státní či Krajské veterinární správy. Dále musí zajistit vhodný asanační podnik pro likvidaci a odvoz kadáverů. Pohotovostní plán orgánů veterinární správy řeší konkrétní povinnosti pro veterinární asanaci při vyhlášení mimořádné situace, dále obsahuje seznam asanačních podniků a svozové obvody asanačních podniků.

Následným krokem Krajské veterinární správy Jihočeského kraje je podat informaci o vzniklé situaci regionálním složkám Integrovaného záchranného systému. Prostřednictvím OPIS HZS, Krajský úřad Jihočeského kraje, starostu obce Zubčice, Krajskou hygienickou stanici Jihočeského kraje, Armádu ČR a Policii ČR.

Požádá o společné řešení mimořádné události prostřednictvím OPIS IZS kraje. Pohotovostní plán orgánů veterinární správy obsahuje seznam a přehled spojení, která jsou při zapojení složek IZS do záchranných a likvidačních prací nezbytná. Tímto vstupuje do aktivity Integrovaný záchranný systém. Dále prostřednictvím svého informačního systému předá a po celou dobu existence nebezpečí předává informace o nákaze organizacím, které s drůbeží v regionu operují. Jsou jimi jatka, mlékárny, zpracovatelé, zemědělská agentura, atd.

4.6.2 Krizové centrum Státní veterinární správy ČR

Krizové centrum (dále jen „KC“) Státní veterinární správy povolá na místo ohniska nebezpečné nákazy Pohotovostní středisko pro likvidaci nákaz. Pohotovostní plán jasně definuje použití sil a prostředků Pohotovostního střediska, vymezuje územní působnost a obsahuje seznam středisek v regionu.³⁸

Krizové centrum je zdrojem informací pro ředitele odboru ochrany zdraví SVS ČR i pro ostatní krajské veterinární správy a Komoru veterinárních lékařů. KC prostřednictvím svého informačního systému, který je napojený na orgány Evropské unie, aktuálně informuje o nálezové situaci Komisi Evropské unie. Následně KC Státní veterinární správy ČR kontaktuje složky IZS na celostátní úrovni pro připravenost k případnému zásahu. KC rovněž zabezpečí pro tyto složky kraje dostatek dezinfekčních prostředků a plní i další požadavky, které vzejdou především od zasahujícího krajského IZS, resp. krajského hasičského sboru, který zásahu v místě ohniska nebezpečné nákazy velí.

4.6.3 Činnost místních složek IZS v rámci modelového příkladu

Velitel zásahu po vzájemné dohodě s určeným úředním veterinárním lékařem inspektorátu Český Krumlov vytvoří štáb velitele zásahu složený se zástupců Krajské veterinární správy, Územního odboru HZS Český Krumlov, Územního odboru Policie ČR, Český Krumlov, Nemocnice Český Krumlov, zástupců Krajské hygienické stanice a představitele ZD Netřebice. Na místě bylo rozhodnuto, že utrácení drůbeže bude prováděno přímo v hale za použití agregátu ANPL 100 ve vlastnictví Územního odboru HZS Český Krumlov.

Ve vyvíječi agregátu ANPL 100 vzniká spalováním plyn ve složení 86% dusíku, 12-13% oxidu uhličitého, 1-2% kyslíku a stopy produktů spalování nižších uhlovodíků. V průtokovém chladiči se plyn zchladí pomocí vody na teplotu stejnou nebo nižší než je v prostředí, do kterého je plyn potrubím vháněn.

---

³⁸ KOUBA, F., ŘEDITEL KVS PRO JIHOČESKÝ KRAJ. *Pohotovostní plán veterinárních opatření* ze dne 31. 10. 2005 s aktualizací 10. 12. 2007

S agregátem ANPL 100 bylo provedeno pokusné plynování na vzorkách živých zvířat a to zda lze navodit nedokonalé spalování s vyšším obsahem CO ve zplodinách hoření. Oxid uhelnatý je značně jedovatý a vzniká zejména pokud je teplota spalování příliš nízká na to, aby mohlo dojít k úplné oxidaci na oxid uhličitý, nebo je-li čas ve spalovací komoře příliš krátký a nebo není-li k hoření dostatek kyslíku. Stupeň otravy u živých tvorů je silně závislý na dávce a délce působení, svůj vliv má různá individuální citlivost. Již koncentrace CO 0,05%, či asi 450 mg CO/m³ může způsobit kolaps a smrt. Při nedokonalém spalování propan-butanu v agregátu bylo dosaženo směsi plynů složené z 81% N₂, 18% CO a 1% O₂.

Vzhledem k počtu drůbeže 5.000 ks se nebude hejtman kraje žádat o vyhlášení krizového stavu. Neškodné odstranění kadáverů bude provedeno zahrabováním v uznaném zahrabovišti Lhotka nebo Přídolí. Přeprava kadáverů bude zajištěna v uzavřených kontejnerech vlastníkem družstva, případně na vyžádání od asanačního podniku. Vstupní místa zajistí Obvodní oddělení Policie ČR Český Krumlov a Kaplice po příjezdové komunikaci II/157 od Českého Krumlova a od Kaplice.

4.6.4 Národní referenční laboratoř

Národní referenční laboratoř potvrzuje pozitivní výsledek výskytu aviární influenzy vyšetřované drůbeže. Výsledky laboratorních vyšetření okamžitě nahlásí ústřednímu řediteli Státní veterinární správy ČR, dále Krajské veterinární správě Jihočeského kraje, řediteli odboru ochrany zdraví a Krizovému centru Státní veterinární správy v Brně. Ihned poté se připraví a zabezpečí laboratorní kapacity pro vyšší počty vzorků z ohniska nákazy a zajistí jejich odběr v místě nákazy dle pravidel ochrany a Pohotovostního plánu Státní veterinární správy.³⁹

---

³⁹ Vyhláška č. 528/2004 Sb., o požadavcích na národní referenční laboratoře v oblasti činností v působnosti zákona

Obr. č. 4 Pásmo dozoru o poloměru 10 km.

Označená čára na mapě, která vede z ohniska nákazy, označuje 10 km pásmo dozoru. Podle nákresu je patrné, že dozor zasáhne i město Český Krumlov.

4.6.5 Státní veterinární správa

Úlohou Státní veterinární správy ČR po potvrzení nebezpečné nákazy Národní referenční laboratoří vypracuje návrh takových mimořádných veterinárních opatření, která zamezí případnému šíření ptačí chřipky po území ČR. Z toho je patrné, že omezení jsou platná pro celé území ČR a odlišují se pouze podle ochranných a dozorových pásem. Státní veterinární správa pravidelně komunikuje s ministrem

zemědělství ČR a rovněž s dotčenými mezinárodními organizacemi. Státní veterinární správa zastřešuje rovněž komunikaci s médii prostřednictvím svého tiskového mluvčího. Komunikaci s médii v místě zásahu, která je více lokálního charakteru, zajistí velitel zásahu v místě nákazy, resp. velitel zásahu určí osobu odpovědnou za správnou komunikaci s médii a občany dotčených obcí. Komunikaci zajišťuje rovněž starosta obce Zubčice a starostové dalších obcí, které jsou dotčené ochrannými a dozorovými pásmy. Důležitou roli hraje i aktivní zapojení hejtmána Jihočeského kraje jak v rámci krizového štábu Jihočeského kraje, který je připraven na žádost složek IZS jednat v meritu věci, tak v rámci zajištění informačního toku mezi dotčenými orgány, podnikatelskými subjekty a veřejností v kraji.

4.6.6 Zásah Integrovaného záchranného systému

Zásah Integrovaného záchranného systému řeší tato práce v kapitole 4.1.3. V místě zásahu se postupuje podle havarijního nebo krizového plánu kraje. Pokud máme alespoň stručně shrnout úkoly Integrovaného záchranného systému: úkolem složek IZS pod velením HZS je zajistit a neprodyšně uzavřít kontaminovanou oblast (v součinnosti s Policií ČR), umožnit utracení nakažené drůbeže, Středisku pro likvidaci nákaz, podle pokynů Krajské veterinární správy pro Jihočeský kraj, a v celé oblasti provést deratizaci, desinfekci a dezinsekcí.⁴⁰

Utracení drůbeže může probíhat zabitím elektrickým proudem, eutanázií plynem, mechanickým omráčením, zabitím elektrickým proudem, nebo medikamentózní eutanázií, případně poražením na jatkách. Utracení drůbeže provádí Pohotovostní střediska pro likvidaci nákaz v souladu s ustanovením § 48 odst. 1, písm. b), zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči.

Odstranění kadáverů musí být provedeno v souladu s ustanovením § 41 zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a to zpracováním v asanačním podniku, spálením

---

⁴⁰ ŠTĚPÁN M, GENERÁLNÍ ŘEDITEL HZS ČR, Zapojení HZS ČR a IZS při realizaci mimořádných veterinárních opatření ke zdolání chřipky ptáků. Praha: 2007, s. 20

ve schválené spalovně, spálením na místě, popřípadě zahrabáním na schváleném zahrabovišti.

IZS s Krajskou hygienickou stanicí dále provede desinfekci osob, které se na kontaminovaném místě zdržovali a zajistí jejich zdravotní kontrolu. Nutno podotknout, že IZS neslouží k preventivním zásahům a nečiní preventivní kroky. Na druhou stranu jednotlivé složky IZS preventivní kroky mají v popisu práce a musí je v mimořádných událostech zajistit. V tomto případě jde především o zásah v obcích dotčených především ochranným pásmem. Po splnění těchto záchranných a likvidačních prací končí zásah složek Integrovaného záchranného systému a dekontaminované místo předá opět Krajské veterinární správě k určení dalšího postupu a nakládání s dekontaminovaným místem.

5 DISKUSE

5.1 Rizikové faktory zásahu při mimořádné události

Mimořádnou událost typu výskytu nebezpečné nákazy jakou ptačí chřipka dozajista je, řeší velmi podrobně pohotovostní plány jednotlivých orgánů samospráv a státní správy a všech složek Integrovaného záchranného systému jak na celostátní tak lokální či regionální úrovni.⁴¹

Pohotovostní plány proto musí při svém vzniku projít velmi podrobnou analýzou a srovnáním s ostatními pohotovostními plány, které jsou s Jihočeským krajem (tato práce řeší mimořádnou událost na krajské úrovni) územně příslušné. Je potřeba velmi důsledně hlídat křížení kompetencí jednotlivých složek IZS a dalších subjektů, které mohou být do záchranných a likvidačních prací zapojeny. Komplikací dozajista je nejednotnost územní příslušnosti jednotlivých složek, resp. jejich rozdělení v rámci územních a lokálních kompetencí. Konkrétní problém je například u Policie ČR, která operuje podle starého systému rozdělení na okresní působišť. Rekonstrukce rozdělení policejních útvarů v rámci regionálních či lokálních kompetencí je v nedohlednu. Podobné problémy řeší i další složky IZS. I tento problém je důvodem k cvičným akcím HZS krajů, které díky desítkám cvičení za rok mohou zmírnit dopady rozdílných územích kompetencí.

Zkušenosti ze cvičení a nalezené chyby jsou cenným zdrojem informací a změn pro vlastní pohotovostní plány krajů a krajských složek Integrovaného záchranného systému.⁴²

Při množství pohotovostních plánů a změnách informací a dat, ke kterým v toku času dochází (jde především o jmenné a telefonní seznamy pohotovostních plánů), může dojít k tomu, že seznamy nejsou zcela aktualizovány a plně využitelné při

---

⁴¹ HORÁK, R., KRČ, M., et al. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004, 408 s.

ISBN 80-7201-471-4

⁴² KOUBA, F., ŘEDITEL KVS PRO JIHOČESKÝ KRAJ *Pohotovostní plán veterinárních opatření ze dne 31. 10. 2005 s aktualizací 10. 12. 2007*

mimořádné události. Tyto seznamy podléhají zodpovědnému a akurátnímu přístupu lidského faktoru.

Zásah IZS kraje a komunikace orgánů, která probíhá před potvrzením nebezpečné nákazy, si vyžaduje účast mnoha orgánů a osob, které jsou vloženy do informačního systému při řešení mimořádné události výskytu ptačí chřipky. Pohotovostní plány velmi podrobně řeší jednotlivé kompetence, časové kroky a posloupnost aktivit jednotlivých dotčených složek. Do mozaiky či skládanky těchto pohotovostních plánů musí zapadnout každá zmíněná složka a konkrétně určená osoba, jinak dojde k chybě v celém systému, která je sice napravitelná, ale naruší pravidelnost toků informací a aktivit. Řešení mimořádné události je pak narušeno vytvářením nestandardních kroků, které mají eliminovat dopady chybějícího článku v systému. Z tohoto důvodu je velmi patrné riziko selhání lidského faktoru, který je účasten při řešení mimořádné události výskytu ptačí chřipky ve velkém množství. Zásadní roli v práci s lidským faktorem hraje podle závěru této práce velitel zásahu v kontaminované oblasti, člen HZS Jihočeského kraje a ředitel Krajské veterinární správy Jihočeského kraje. Tyto dvě osoby se musí řídit pohotovostními plány a musí být schopny eliminovat nedostatky a chyby, které s konáním lidského faktoru bezprostředně souvisejí a které by měly předvídat.

Pohotovostní plány předpokládají plynulost informačních toků především mezi pohotovostními složkami, které mají důležitou rozhodovací funkci v procesu výskytu nebo podezření výskytu nebezpečné nákazy. Výskyt nebezpečné nákazy ptačí chřipky nelze očekávat a lidský faktor nemůže být v neustále pohotovosti v rámci prevence výskytu nebezpečné nákazy. Neočekávaná mimořádná událost zasahuje lidský faktor v prvních okamžicích ve fázi nepřipravenosti. Narážíme zde na fakt, že není možné očekávat okamžitou připravenost kompetentních osob ke komunikaci. Nelze očekávat, že kompetentní osoby bude možné ihned kontaktovat (z tohoto předpokladu lze vyloučit základní složky IZS, které jsou v pohotovostním režimu 24 hodin denně), že budou schopny ihned reagovat. Opět narážíme na lidský faktor, jehož role je při mimořádné události stěžejní. V souvislosti se závislostí řešení mimořádných událostí na lidském

faktoru lze konstatovat, že každá mimořádná událost s sebou přináší i řešení dalších mimořádných událostí, které způsobí lidský faktor.

Dalším zjištěným rizikovým faktorem je otázka financování a řešení náhrad, které souvisejí s mimořádnou událostí výskytu ptačí chřipky. Stát svými zákony a vyhláškami náhrady neřeší, spoléhá se na individuální přístup ke každé události výskytu ptačí chřipky. Faktem je, že výskyt ptačí chřipky není na území ČR na denním pořádku a neobjevuje se s pravidelností. V takovém případě by stát musel začít alespoň obecně náhrady řešit. Problém nastává při zásahu IZS na kontaminovaném místě v ochranném a dozorovém pásmu. IZS je systém, který nemá svůj rozpočet a svou rozpočtovou kapitolu v rámci ministerstev. Financování provádí jednotlivé složky IZS, které na místě výskytu ptačí chřipky zasahují. Propletenec kompetencí a aktivit, který řeší výskyt nebezpečné nákazy, však komplikuje kompenzace státu jednotlivým složkám. Často se stává, že dochází k nejasnostem, kam a komu mají kompenzace státu směřovat. Tento stav může alespoň částečně ulehčit zavedení formulářů, které mohou být soupisem aktivit a nákladů významných pro rozhodnutí poskytnutí dotací, či kompenzací státu. Jde o zátěž na administrativu, která je při mimořádné události přebujelá. Jejím účelem je však zajistit profesionální, jednoduchý, stručný a okamžitý přístup k informacím.

Komplikací pro IZS a celý systém krizového řízení, ochrany obyvatelstva a majetku je terminologie. I tato práce se potýká s větším množstvím velmi dlouhých názvů a pojmů, jejichž zkracování by mohlo poškodit srozumitelnost textu. Navíc při tvorbě jakéhokoliv dokumentu, je nutné pojem zavést a poté je možné zkratku používat. Je to časově náročné a z hlediska evropských standardů nezvyklé a zastaralé. NATO vydalo velmi rozsáhlý slovník zkratk, který lze adaptovat i na české prostředí. Slovník u nás není využíván. Tento problém a neznalost může být zásadní pro běžné obyvatele, kteří přišli do styku s mimořádnou událostí. Problém nastal s přístupem ČR do EU a NATO. Odlišnější vnímání některých pojmů se začalo sladovat v jednu terminologii, což ovšem může přinášet kompetenční spory, které s jinou definicí pojmů musí být logicky spojeny. Státní správa už zahájila kroky k postupné nápravě, přesto tento problém setrvává a může trvat ještě několik let, než dojde ke sjednocení pojmů a sladění

kompetencí. Ministerstvo vnitra k této problematice vydalo Terminologický slovník pojmů z oblasti obranného plánování a krizového řízení s anglickými a francouzskými ekvivalenty.

Pohotovostní plány, manuály a další plány pro zásah při mimořádné události jsou nastaveny s akuratesou a pečlivě se zaobírají postupy při zásahu, použití pracovních pomůcek a dodržování zásad bezpečnosti práce. Tato pravidla tak snižují rizika, která souvisejí se zásahem složek Integrovaného záchranného systému, snižují dopady, které může mimořádná událost mít na složky Integrovaného záchranného systému, na okolní prostředí a na obyvatele a rovněž eliminuje chyby lidského potenciálu, ke kterým by v jiném případě mohlo z neznalosti dojít. Další výhodou je vyhodnocení činnosti a určení zodpovědnosti jednotlivých zasahujících pracovníků.

Chyba lidského potenciálu se nedá vyloučit, naopak by se měla předpokládat. Tyto chyby však nelze v pohotovostních plánech dostatečně pojmenovat a určit v nich způsoby řešení. V takových případech dochází k mírnému či většímu odklonu od určených pravidel daných pro zásah při mimořádné události. Proto je důležité, aby složky Integrovaného záchranného systému oplývaly nejen velmi podrobnou znalostí pohotovostních plánů a všech dalších pravidel pro zásah při mimořádné události, ale rovněž absolvovaly pravidelná cvičení zásahů. Tato cvičení nejenže eliminují další rizika a chyby, ke kterým může dojít, ale zároveň prakticky připraví složky Integrovaného záchranného systému na přijímání okamžitých rozhodnutí při neočekávaných problémech, které nastávají a které mohou významně ovlivnit výsledky zásahu.⁴³

5.2 Výčet hlavních kritických bodů činnosti IZS při řešení mimořádné události v souvislosti s průkazem vysoce patogenní infekce v chovu drůbeže

Možnosti komplikací při zásahu IZS:

- pochybení lidského faktoru,

---

⁴³ MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HZS ČR, *Katalogový soubor typových činností STČ-05/IZS, podezření na přítomnost B-agens nebo toxinů*. Praha: 2006, PO-2792-9/RJ-2006

- nedůsledná aktualizace pohotovostních plánů,
- nejednotná územní kompetence jednotlivých složek IZS,
- řešení finančních kompenzací složkám IZS,
- nejednotná terminologie.

6 ZÁVĚR

Práce se věnovala analýze a podrobnému zkoumání součinnosti Krajské veterinární správy a integrovaného záchranného systému při řešení mimořádné události v souvislosti s průkazem vysoce patogenní influenzy v chovu drůbeže a dalším otázkám, které s vysoce patogenní influenzou drůbeže souvisejí. Práce je podle modelového příkladu zaměřena na Jihočeský kraj. Je důležité proto podotknout, že záchranné a likvidační práce probíhají v každém kraji totožně nebo velmi podobně. Liší se především územním uspořádáním kraje a jednotlivých složek IZS v něm. Cílem práce bylo nalézt rizikové faktory při zásahu složek Integrovaného záchranného systému, ke kterým se v případě výskytu nebezpečné nákazy ptačí chřipky připojují i orgány veterinární správy, resp. krajské veterinární správy. K tomuto účelu posloužilo účelové seznámení s nebezpečnou nákazou-vysoce patogenním virem ptačí chřipky H5N1, její profilací v zahraničí a nahlédnutí na postupy dotčených orgánů v zahraničí. Z tohoto pohledu vzešel fakt, že Světová zdravotnická organizace i Evropská unie skloubila postupy boje proti ptačí chřipce a schválila principy, kterých by se jednotlivé státy, ptačí chřipkou zasažené, měly držet. Dále vyplynulo, že ptačí chřipka je sice z vědeckého hlediska neřízenou střelou, která může zmutovat a zasáhnout obyvatele Země větší silou než španělská chřipka. Tato fakta jsou směrodatná pro práci Integrovaného záchranného systému, krajské veterinární správy a dalších složek.

Práce se věnuje Integrovanému záchrannému systému a zkoumá vztahy mezi jeho jednotlivými složkami, především však vztah mezi Krajskou veterinární správou a Integrovaným záchranným systémem. Krajská veterinární správa pro Jihočeský kraj není základní složkou krajského Integrovaného záchranného systému. Její role stoupá v okamžiku, kdy dojde k výskytu nebezpečné nákazy, aj. Pro tento případ se stává Krajská veterinární správa potažmo Státní veterinární správa ČR garantem zamezení šíření nákazy a její likvidace. K tomuto účelu slouží Pohotovostní plán orgánů veterinární správy, který jasně vymezuje pravidla a kompetence jednotlivých orgánů včetně složek Integrovaného záchranného systému a podle kterého se uvedené složky musí řídit. Složky IZS jsou nástrojem Krajské (státní) veterinární správy k tomu, aby nedošlo k šíření nákazy. IZS slouží k záchranným a likvidačním pracím

při mimořádné události výskytu nebezpečné nákazy a v průběhu trvání nebezpečné nákazy na kontaminovaném místě velí celému zásahu.

Pravidla komunikace jsou prostřednictvím Pohotovostních plánů poměrně podrobně sepsána. Součinnost Krajské veterinární správy a složek IZS je založen na spolupráci.

Vrcholem práce je výčet rizikových faktorů zásahu při mimořádné události. Jedná se o problémy, které s lidskými aktivitami přirozeně souvisejí a dají se v rámci státní správy řešit.

V každém případě práce dochází k závěru, že nastavení komunikace a spolupráce Krajské veterinární správy a Integrovaného záchranného systému je pečlivě promyšlená. Výhodou nastavené spolupráce je, že manuály a pohotovostní plány, kterými se složky IZS a v tomto případě i Krajská veterinární správa řídí, jsou materiály živé. To znamená, že se na nich neustále pracuje, modifikují se a přetvářejí v souladu s novými poznatky, informacemi a zkušenostmi.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

7.1 Monografie

1. FIŠER, V., a spol.: *Základní legislativa k problematice krizového řízení a k ochraně obyvatelstva*. 1.vyd. České Budějovice, Tisk. 2006. 115 s.
2. HORÁK, R., KRČ, M., et al. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. 1. vyd. Praha: Linde, 2004. 408 s.
ISBN 80-7201-471-4
3. KOUBA, F., ŘEDITEL KVS PRO JIHOČESKÝ KRAJ. *Pohotovostní plán veterinárních opatření*. ze dne 31. 10. 2005 s aktualizací 10. 12. 2007. 57 s.
4. KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Ochrana obyvatelstva*. 1.vyd. Ostrava: SPBI, 2005. 140 s.
ISBN 80-86634-70-1
5. MARTÍNEK, B., ADAMEC, V. *Řešení mimořádných událostí a krizových situací*. 1. vyd. Praha: MV, 2006. 28 s.
ISBN 80-86640-64-7
6. PATOČKOVÁ, M., FIALA, R., MATERNA, O., NÁHLOVSKÝ, J., *Chřipka a pandemie, ptačí hrozba*. 1.vyd. Praha: Mladá Fronta, 2006. 132 s.
ISBN 80-204-1358-8
7. ŠENOVSKÝ, M., ADAMEC, V., HANUŠKA, Z. *Integrovaný záchranný systém*. 2 vyd. Frýdek – Místek: Kleinwächter, 2007. 157 s.
ISBN 978-80-7385-007-4
8. TŮMOVÁ B. *Ptačí chřipka, Trvalá hrozba pandemie*. 1.vyd. Praha: Grada, 2008. 144 s.
ISBN-80-24719-86-3
9. ZAHRADNÍK, J., HEJTMAN JIHOČESKÉHO KRAJE, *Havarijní plán Jihočeského kraje*, 2004 s aktualizací 24. 10. 2007. 48 s.

7.2 Články

10. KOUBA F, *Operační plán při vzniku krizové situace Epizootie, hromadné nákazy zvířat B-4.8.6*, 2004, s. 31.
11. KUČÍNSKÝ P, KRIZOVÉ CENTRUM SVS. *Typový plán Epizootie-hromadné nákazy zvířat*. 2004, s. 19.
12. MV-GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HZS ČR, *Katalogový soubor typových činností STČ-05/IZS, podezření na přítomnost B-agens nebo toxinů*. Praha: 2006, PO-2792-9/RJ-2006.
13. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR, *Epizootie, hromadné nákazy zvířat*, Praha 2007 s. 24.
14. PTÁČEK J, *Úloha policie ČR při řešení krizové situace při výskytu vysoce nebezpečné nákazy*, Praha: 2006, s. 5.
15. ŠILHÁNEK, Bohumil. Ochrana obyvatelstva v našich podmínkách 6. *Časopis 112*. Červený Kostelec: 2005, č. 6, s. 18-20. ISSN 974 819 947.
16. SKÁLA K, DUBSKÝ M, *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana*, 2006, s. 50.
17. SMETANA, JAN. Evropou straší ptačí chřipka. *Časopis 112*. Hluboká nad Vltavou: 2006, č. 4, s 18-20. ISSN 12137057.
18. STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA ČR, *Operační manuál pro aviární influenzu* 2008, s. 16.
19. ŠTĚPÁN M, GENERÁLNÍ ŘEDITEL HZS ČR, *Zapojení HZS ČR a IZS při realizaci mimořádných veterinárních opatření ke zdolání chřipky ptáků*. Praha: 2007, s. 20.
20. *Zhodnocení likvidace ohnisek ptačí chřipky v Pardubickém kraji v červnu a červenci 2007*. Pardubický kraj, 2007.

7.3 Právní předpisy

21. Směrnice rady 2005/94/ES o opatřeních společenství pro tlumení influenzy ptáků

22. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti požární ochrany
23. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 328/2001Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS
24. Vyhláška č. 299/2003Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenášených ze zvířat na člověka
25. Vyhláška č. 528/2004 Sb., o požadavcích na národní referenční laboratoře v oblasti činností v působnosti zákona
26. Zákon č. 166/1999Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů
27. Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů
28. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
29. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů
30. Zákon č. 273/2008Sb., o Policii ČR ve znění pozdějších předpisů
31. Zákon č. 241/2000Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy ve znění pozdějších předpis
32. Zákon č. 147/2002., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském

7.4 Internetové zdroje

33. AXMANN, Radek. Péče o zdraví hospodářských zvířat. Zera. (online) http://www.zeraagency.eu/dokumenty/007005/ii_2_axmann_pece_o_zdravi_hz.doc 26. duben 2009
34. Evropská pravidla při výskytu ptačí chřipky. Výskyt ptačí chřipky. http://europa.eu/succes50/html/story_07_cs.html, 14. únor 2009
35. Státní veterinární správa České republiky. Poučení o nákaze. (online) <http://www.svscr.cz/index.php?art=1515>, 15. duben 2009
36. Státní veterinární správa České republiky. Influenza drůbeže-poučení o nákaze. (online) [http://www.svscr.cz/index.php?art=105%](http://www.svscr.cz/index.php?art=105%25), 10. březen 2009

37. Státní veterinární správa České republiky. Poučení o nákaze. (online)
<http://www.svscr.cz/index.php?art=1515>, 10. březen 2009
38. Státní veterinární správa České republiky. Výskyt ptačí chřipky. (online)
<http://www.svscr.cz/download.php?idx=2144>, 10. březen 2009
39. Státní veterinární správa České republiky. Mutace chřipky. (online)
<http://www.svscr.cz/index.php?art=042346>, 10. březen 2009
40. Státní veterinární správa České republiky. Antivirotika. (online)
http://www.svscr.cz/files/pt/2006_guedelines.pdf, 14. únor 2009
41. Světová zdravotnická organizace. Fáze pandemie. (online)
<http://www.who.int/csr/disease/swineflu/en/index.html>, 10. březen 2009
42. Světová zdravotnická organizace. Avian influenza frequently asked questio.
http://www.who.int/esr/disease/avian_influenza/avian_faqs/en/, 12. únor 2009
43. Světová zdravotnická organizace. Doporučení vládám k zajištění zásob antivirotik
(online) <http://chripka.cz/rozhovory/antivirotika-a-chripka-typu-a-h1n1-450>, 14.
únor 2009
44. Wikipedie. Otevřená encyklopedie. Ptačí chřipka. (online)
http://cs.wikipedia.org/wiki/Pta%C4%8D%C3%AD_ch%C5%99ipka, 10. duben
2009
45. Wikipedie. Otevřená encyklopedie. Aktuální vývoj ptačí chřipky v Evropě. (online)
http://cs.wikipedia.org/wiki/Pta%C4%8D%C3%AD_ch%, 18. březen 2009

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Aviární Influenza

Integrovaný záchranný systém

Krajská veterinární správa

Pohotovostní plán

Epizootie

Profylaxe

9 SEZNAM ZKRATEK

AČR – Armáda ČR

EFSA- Evropský úřad pro bezpečnost potravin

EMA - Evropská agentura pro hodnocení léčiv

HZS – Hasičský záchranný sbor

H5N1 – nebezpečná forma ptačí chřipky

IZS – Integrovaný záchranný systém

Jednotky PO – jednotky požární ochrany

KC – Krizové centrum

KHS – Krajská hygienická stanice

KVS – Krajská veterinární správa

MÚ – mimořádná událost

NRL – Národní referenční laboratoř

OPIS – operační a informační středisko

PČR – Policie ČR

PPLN - Pohotovostní středisko pro likvidaci nálezů

PVO – preventivní veterinární opatření

SDH – Spolek dobrovolných hasičů

SVS – Státní veterinární správa

WHO – Světová zdravotnická organizace